

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

VIANE - CENTRUM

HERAANLEG VAN DE WEGENIS EN RIOLERING

ARCHEOLOGIE NOTA – 2017E14

De Kempeneer J., Deschepper E., Buckens M., Verbrugge A., Pedé R. & Cherretté B.

SOLVA-ARCHEOLOGIERAPPORT NR 81

Colofon

Project:

Viane - Centrum, heraanleg van de wegenis en riolering. Archeologienota (bureauonderzoek)

Projectcode – 2017E14

Projectnaam: 16-VIA-CE

SOLVA Archeologierapport 81

Opdrachtgevers:

Stad Geraardsbergen

Weverijstraat 20

9500 Geraardsbergen

Uitvoerder:

SOLVA

Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie

Gentsesteenweg 1B

9520 Vlierzele

Tel: 053/64 65 20

Auteurs:

Arne Verbrugge (erkend archeoloog)

Jolan De Kempeneer (tekst)

Ewoud Deschepper (tekst en kaartmateriaal)

Marieke Buckens (kaartmateriaal)

Ruben Pede (redactie)

Bart Cherretté (redactie)

Bewaarplaats archeologisch ensemble:

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA Archeologisch depot, p/a Industrielaan 25B, 9320 Erembodegem

archeologie@so-lva.be

Tel: 053/64 65 36

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/16

The logo for SOLVA, featuring the word "SOLVA" in a serif font, with a stylized orange and yellow swoosh or flame-like graphic element extending from the right side of the letter 'A'.

Afbeelding voorblad: Viane op de kaart van Ferraris (1771-1778) (www.geopunt.be)

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA.

Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoudsopgave

A.	Samenvatting.....	4
1.	Planmatige context	4
2.	Wettelijk kader.....	4
3.	Resultaten	4
B.	Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek	6
1.	Beschrijvend gedeelte.....	6
1.1.	Administratieve gegevens	6
1.2.	De archeologische voorkennis.....	9
1.3.	De onderzoeksopdracht	9
1.4.	Een beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek	26
2.	Assessmentrapport.....	28
2.1.	Methoden, technieken en criteria.....	28
2.2.	Een beschrijving van het assessment van de vondsten.....	28
2.3.	Een beschrijving van het assessment van de stalen	28
2.4.	Conservatie-assessment	28
2.5.	Assessment van de sporen	28
2.6.	Assessment van het onderzochte gebied	29
2.7.	Evaluatie van de onderzoeksvragen en potentieel op kennisvermeerdering, en de aard en waardering daarvan.....	52
2.8.	Beschrijving van de kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden	54
2.9.	Bibliografie	55
3.	Bijlagen	56
a.	Plannen of figurenlijst.....	56
b.	Fotolijst	57
c.	Lijst van de bijlagen	57

A. Samenvatting

1. Planmatige context

De stad Geraardsbergen wenst een **herinrichting van de wegenis** in de Akrenstraat, het Vianeplein en de gelijknamige straat en het kruispunt met de Edingseweg (N495). Het project omvat maatregelen om de verkeersveiligheid in de schoolomgeving te verhogen. Daarnaast wordt ook een gescheiden **rioleringsstelsel** aangelegd.

2. Wettelijk kader

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag** voor heraanleg van wegen en riolering. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

3. Resultaten

SOLVA voerde in opdracht van de stad Geraardsbergen het voorgeschreven archeologische (voor)onderzoek uit. Ten behoeve van het bekomen van een bekrachtigde archeologienota is een bureauonderzoek uitgevoerd.

Deze toonde aan dat het projectgebied is gelegen in de **dorpskern van Viane**, een gehucht waarvan de vroegste vermelding teruggaat tot de 13de eeuw. De terreinen van het projectgebied bevinden zich onder andere in de zuidoostelijke hoek van het voormalige Vianeplein, namelijk ter hoogte van het oude tracé van de voormalige Vianeplein(sstraat). Het grootste deel van het oorspronkelijke plein is inmiddels verkaveld en ingenomen door recente bebouwing. De andere locaties van het onderzoeksgebied zijn ook onderdelen van straten (Akrenstraat en Edingseweg). Zowel het plein als de straten gaan al sinds de late 16de – begin 17de eeuw terug op historische tracés.

De **geplande werken** omvatten de heraanleg van de Akrenstraat, het Vianeplein en een deel van de Edingseweg. De nieuwe riolering komt in de Akrenstraat en in de Vianeplein(sstraat). Op het plein zelf en in de Edingseweg is geen nieuwe riolering voorzien, maar beperken de werken zich tot de heraanleg van de verharding. Zo is er dus een duidelijk verschil qua impact tussen de Akrenstraat en de Vianeplein(sstraat) enerzijds, en het plein en de Edingseweg anderzijds.

Het wetenschappelijk **kennispotentieel** van deze locatie is matig hoog. Het gaat immers om een historische dorpskern die minstens tot de 13de eeuw teruggaat. Echter, de bestaande infrastructuur heeft al een groot deel van het bodemarchief in het projectgebied verstoord.

Het gekende potentieel omvat de historische wegen, het historische plein en een waterput en schandpaal. De aanwezigheid van ander archeologisch erfgoed is onbekend. Het feit dat het projectgebied op alle historische kaarten gekarteerd is als straat en plein, toont een grote continuïteit van dit grondgebruik, eventueel ook in oudere periodes.

Er kan op basis van het bureauonderzoek geen definitieve inschatting van het archeologisch potentieel gemaakt worden. In dit licht is **verder vooronderzoek met ingreep in de bodem**, aan de hand van proefputten,

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

noodzakelijk. Enkel op die manier kan een inschatting gemaakt worden van de aard, waardering en bewaring van het volledige kennispotentieel van het projectgebied.

Tot op heden kon enkel vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd worden (bureauonderzoek). Een terreinonderzoek wordt omwille van planning en maatschappelijke redenen uitgesteld tot na de bouwaanvraag.

De reden hiervoor is de **onverenigbaarheid met de noodzakelijke timing voor het uitvoeren van de wegeniswerken**. Op het plein vindt midden september en eind april/begin mei de jaarlijkse dorpskermis plaats. De heraanleg van de wegenis moet kunnen geschieden tussen deze twee dorpskermissen, waardoor de planning en uitvoering van dit project strikt gevat is door deze data. De werken zijn gepland om na de septemberkermis in het najaar te starten en vóór de meikermis afgerond te zijn. De tijdsperiode tussen mei en september zou immers problematischer zijn, ook al gelet op bouwverlof en dergelijke meer.

Een uitvoering van een proefputtenonderzoek en de rapportage ervan voorafgaand aan de stedenbouwkundige aanvraag is binnen deze noodzakelijke timing niet mogelijk.

Bovendien acht het opdrachtgevend bestuur het om **verkeerstechnische en verkeersveilige redenen** wenselijk om het proefputtenonderzoek op dit kleine plein uit te voeren in een verkeersluwe periode buiten de schoolperiode, gelet op de aanwezigheid van een school op het plein.

Om voornoemde maatschappelijke redenen wordt derhalve geopteerd een vooronderzoek **via uitgesteld traject** te volgen.

B. Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode: 2017E14

Sitecode: 16-VIA-CE

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/16

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Geraardsbergen, Viane: Akrenstraat, Vianeplein en Edingseweg (figuur 1-2, foto 1-5)

Bounding box: punt 1: x = 118 467,90 / y = 159 406,73; punt 2: x = 118 125,32 / y = 159 069,83

Kadastrale gegevens:

Geraardsbergen; 16de afdeling, Sectie A en B (figuur 1) (rioleringswerken en heraanleg openbaar domein)

Oppervlakte van de bodemingreep: 6068,201 m²

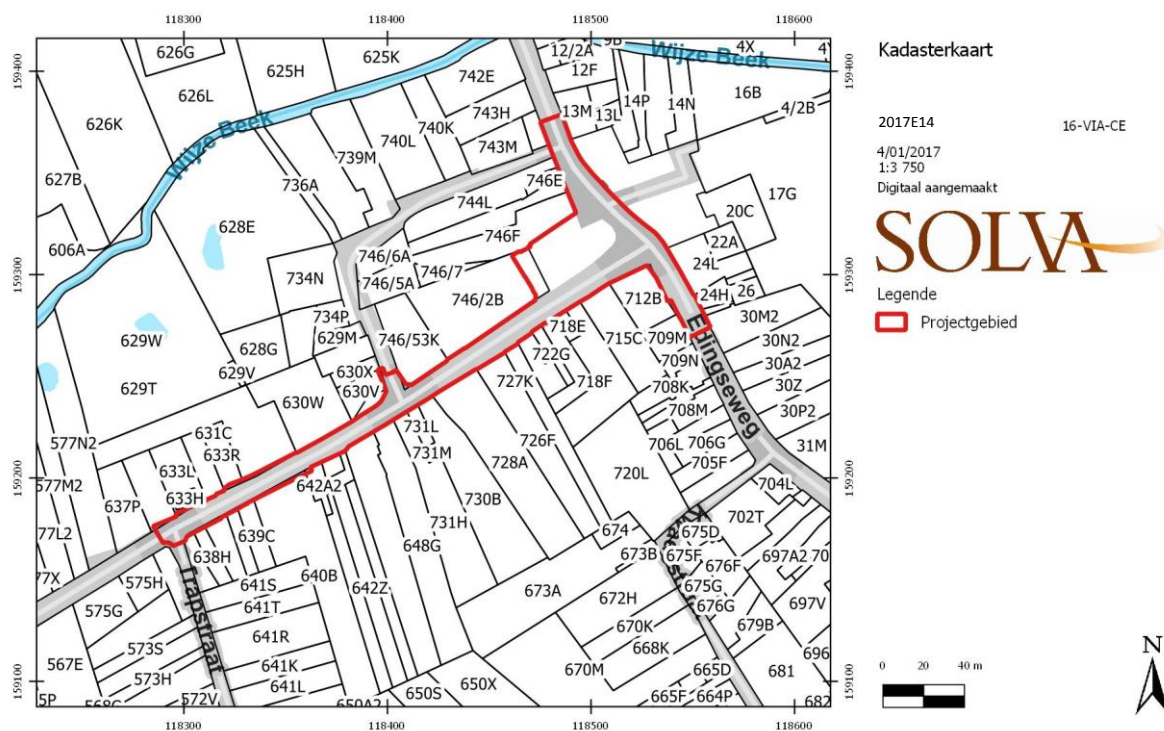
Topografische kaart: figuur 2

Uitvoeringstermijn: 9 dagen tussen januari en mei 2017

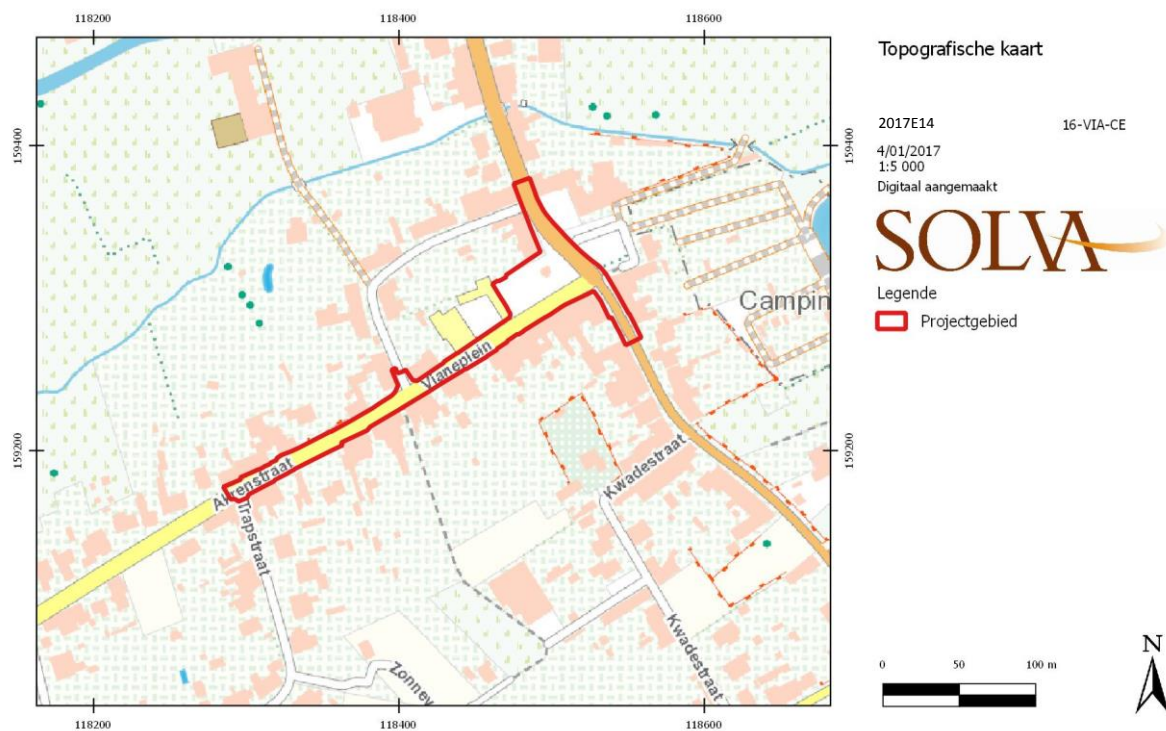
Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

Aard van het onderzoek: bureauonderzoek

Overzichtsplan verstoorte zones: Het projectgebied valt buiten de afbakening van de GGA-kaart. De gekende versterking op het terrein bestaat uit de huidige wegenis en riolering, te zien op figuren 3-4 en in de bijlagen plannen 1, 3, 4 en 5.

Figuur 1. Uittreksel van het kadastraal plan met de situering van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Figuur 2. Detail van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Foto 1. Luchtopname van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Foto 2. Foto van de bestaande situatie (Google Streetview, raadpleging: 05-01-2017). Zicht naar het zuidoosten vanuit het noordelijke punt van het projectgebied.

Foto 3. Foto van de bestaande situatie (Google Streetview, raadpleging: 05-01-2017). Zicht naar het noordwesten vanuit het zuidoostelijke punt van het projectgebied.

Foto 4. Foto van de bestaande situatie (Google Streetview, raadpleging: 05-01-2017). Zicht naar het noordoosten vanuit het westen van het projectgebied.

Foto 5. Foto van het huidige Vianenplein (Google Streetview, raadpleging: 05-01-2017). Zicht naar het noordwesten.

1.2. De archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

1.3. De onderzoeksopdracht

1.3.1. Vraagstelling:

Het **bureauonderzoek** ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de werken heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

1.3.2. De randvoorwaarden :

Niet van toepassing.

1.3.3. Beschrijving van de geplande werken:

Het project bestaat uit de heraanleg van de schoolomgeving in de Akrenstraat, Vianeplein en de aansluiting met de Edingseweg. Hierbij wordt de wegenis vernieuwd en de bestaande riolering vervangen door een nieuw, gescheiden rioleringsstelsel.

Het projectgebied

Het projectgebied start op het kruispunt van de Akrenstraat met de Trapstraat en volgt de Akrenstraat tot waar deze overgaat in Vianeplein, dit is een afstand van ca. 130 m. De straat Vianeplein loopt nog ca. 150 m door tot aan de Edingseweg. Noordwestelijk van dit kruispunt is een plein gelegen dat tot het projectgebied behoort. Dit plein heet ook Vianeplein.² Het deel van de Edingseweg tussen huisnummers 418 en 437 behoort ook tot het projectgebied.

De bestaande toestand

Zie **figuren 3 en 4** voor een bestaande toestand van het projectgebied, voor een gedetailleerdere versie zie **bijlage plan 1**.

De **huidige riolering** ligt op verschillende dieptes. In de Akrenstraat ligt ze op ca. 1,50 à ca. 1,70 m onder het maaiveld, in Vianeplein(straat) op ca. 1,20 à ca. 1,40 m en in de Edingseweg op ca. 1,20 à ca. 1,40 m onder het maaiveld. In de Akrenstraat, Vianeplein(straat) en Edingseweg ligt de riolering grotendeels ter hoogte van de voetpaden, en in de Akrenstraat en Vianeplein(straat) ook onder het zuidelijke deel van de weg. Over het plein loopt ook een riolering. Deze komt uit de Edingseweg, uit zuidoostelijke richting, waarbij drie leidingen eerst samenkomen in een inspectieput op ca. 1,30 m onder het maaiveld, waarna ze verderlopen naar een inspectieput in het noordwesten (op ca. 1,40 m onder het maaiveld). Vanuit deze inspectieput loopt de riolering in zuidwestelijke richting, dwars over het plein, naar een inspectieput op ca. 1,70 m onder het maaiveld. Op deze inspectieput sluit de noordelijke riolering die verder loopt in de Akrenstraat en Vianeplein(straat) aan. De afwatering gebeurt vanuit de inspectieput op het plein (deze op ca. 1,40 m onder het maaiveld) naar het noorden (via de Edingseweg).

Deze rioleringen zijn allemaal in betonbuizen met een diameter van 400 mm. De enige uitzondering hierop vormt een deel van de riolering tussen de twee inspectieputten in de Edingseweg (500 mm diameter), en het

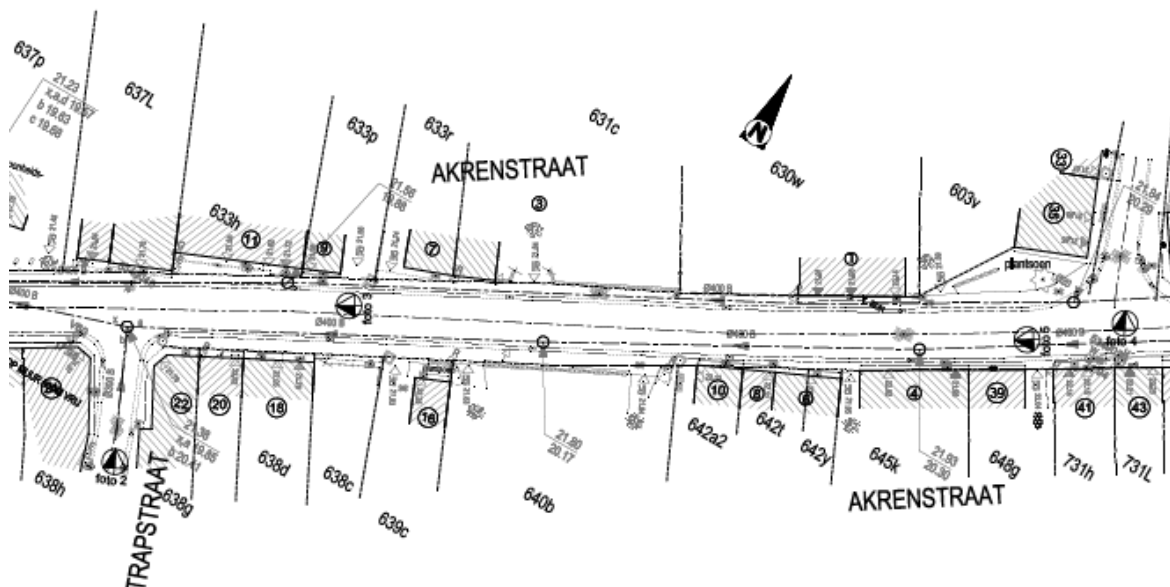
² Om verwarring te vermijden wordt vanaf nu met Vianeplein(straat) de eigenlijke straat bedoeld, die in het verlengde van de Akrenstraat ligt en aansluit op de Edingseweg. Het plein dat zich ten noordwesten van de kruiding Vianeplein(straat) en Edingseweg bevindt, wordt Vianeplein of kortweg plein genoemd.

deel vanuit de meest noordelijke inspectieput op het plein: de riolering die hieruit vertrekt richting Edingsweg heeft een diameter van 600 mm.

De opbouw van de **huidige wegenis** is gekend via technische boringen, uitgevoerd in kader van de herinrichting van de schoolomgeving.³

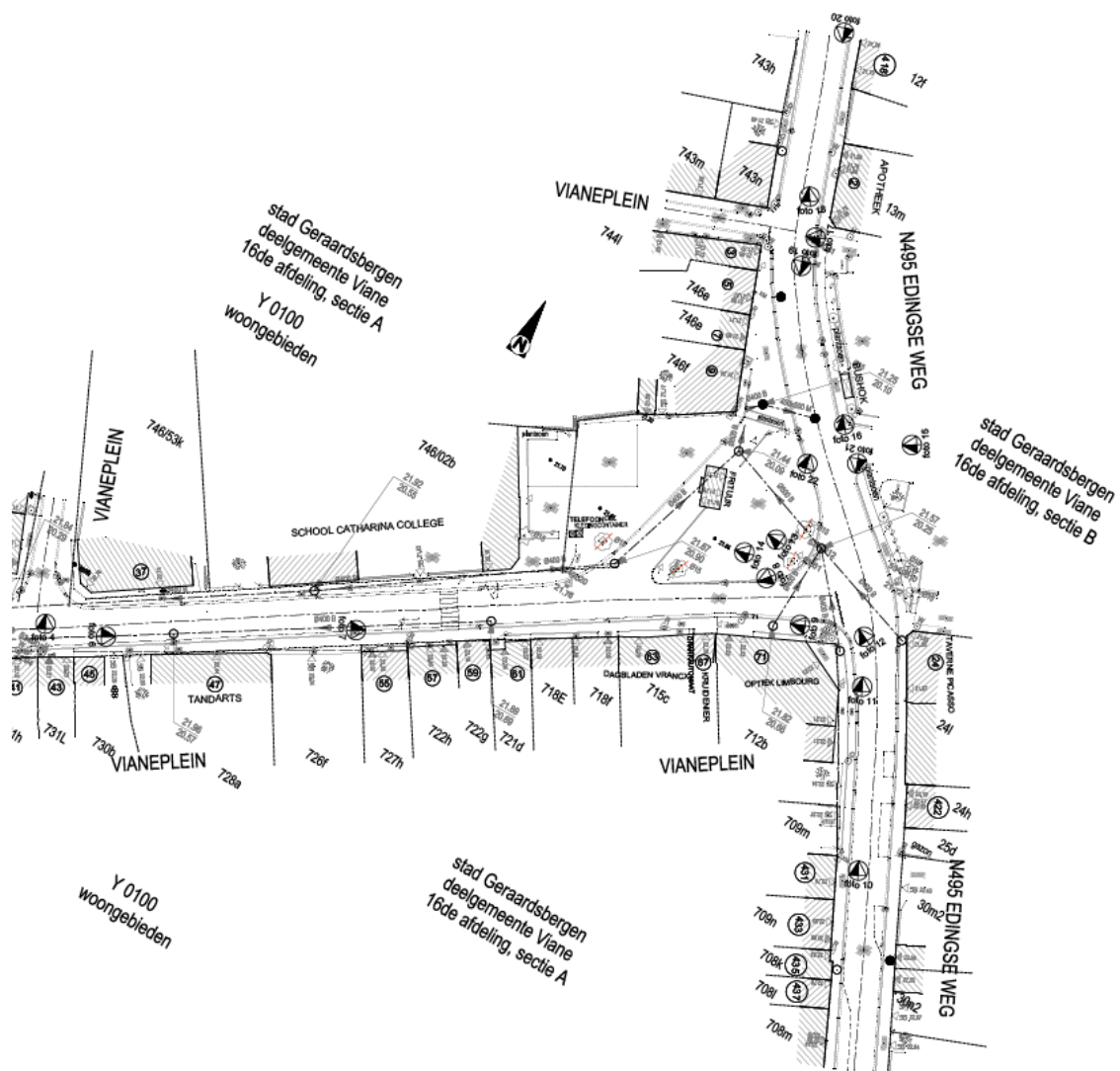
Zie **figuren 5 en 6** voor de locatie van de boringen, **figuren 7 en 8** voor de boorstaten.

Er zijn twee boringen uitgevoerd, de eerste ter hoogte van het kruispunt Akrenstraat-Trapstraat, de tweede ter hoogte van huisnummer 67 in Vianeplein(straat), nabij het kruispunt met de Edingsweg. Beide boringen tonen aan dat het tot op - 0,15 m onder het maaiveld om asfalt gaat, en tot - 0,35 m onder het maaiveld om steenslag. Daaronder bevindt zich bij Boring 1 tot op een diepte van - 6,00 m onder het maaiveld een afwisseling van zand- en leemlagen. Bij Boring 2 gaat het tot op een diepte van - 1,50 m onder het maaiveld om zand, daaronder tot op een diepte van - 6,00 m onder het maaiveld om leem. Het is mogelijk en ook waarschijnlijk dat er zich onder de steenslagfundering nog een opmaaklaag bevindt. Het zou dan om de eerste zandige laag gaan, die zich op een diepte tussen - 0,35 m en - 0,50 m onder het maaiveld bevindt. De aanwezigheid van deze laag kan op basis van de boringen niet zomaar aangenomen worden, aangezien het ook om een Quartaire afzetting kan gaan. Daarom wordt er hier van uitgegaan dat de wegoopbouw minstens 0,35 m dik is.

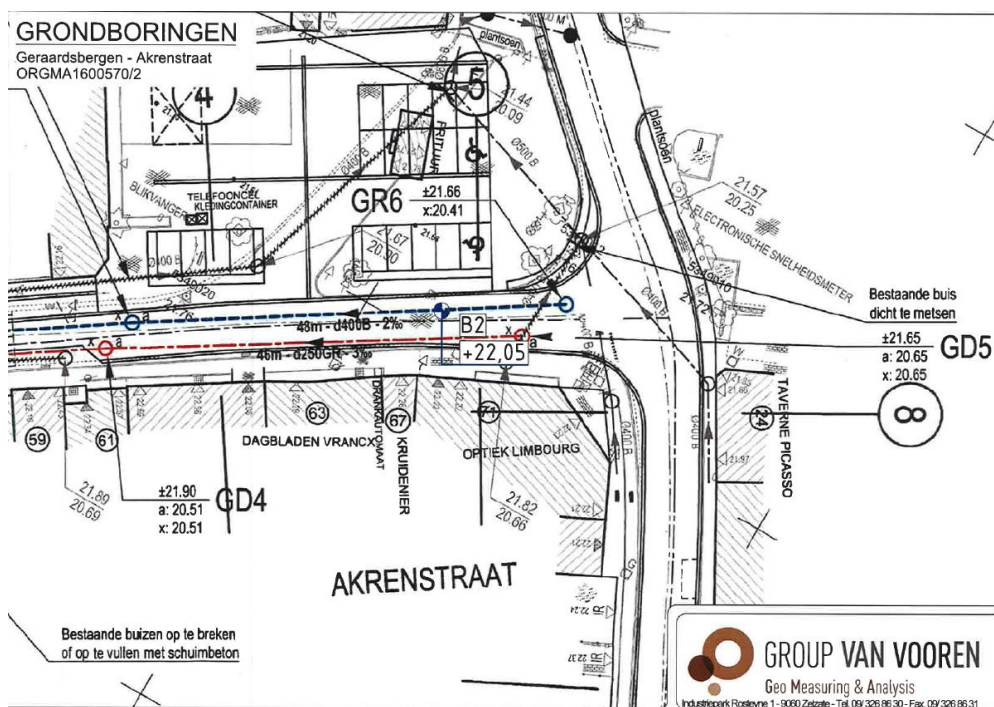
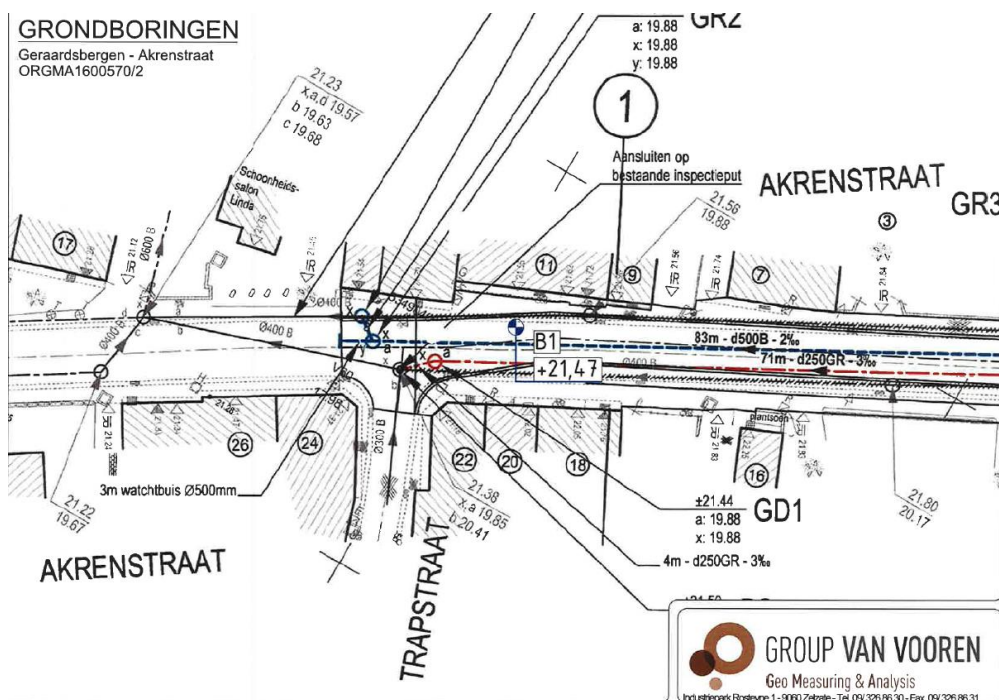

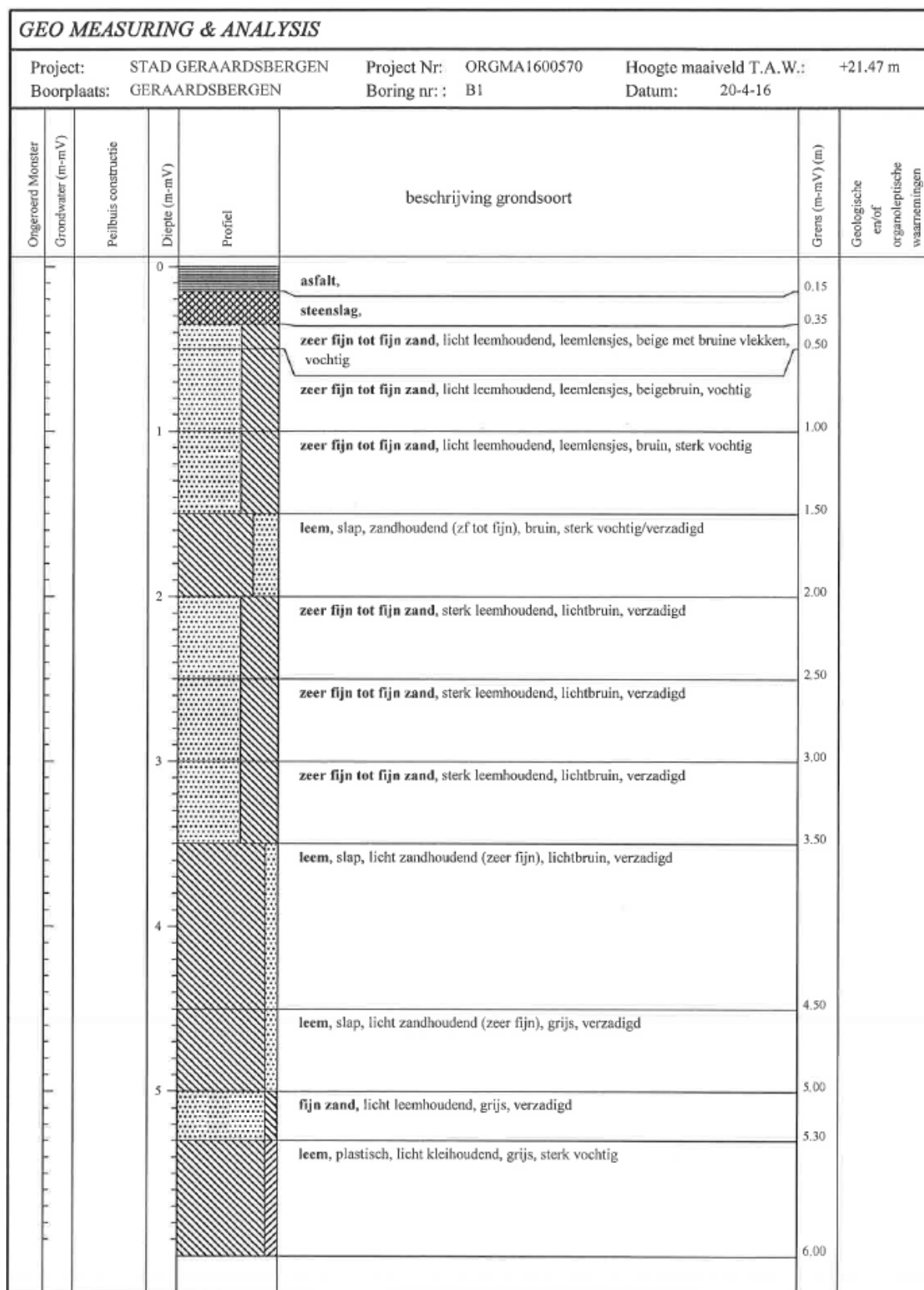
Figuur 3. Bestaande toestand projectgebied (Stad Geraardsbergen).

³ Booronderzoek uitgevoerd door Group Van Vooren, rapportnummer ORGMA1600570/2/gw. Dit rapport werd ons bezorgd door stad Geraardsbergen.

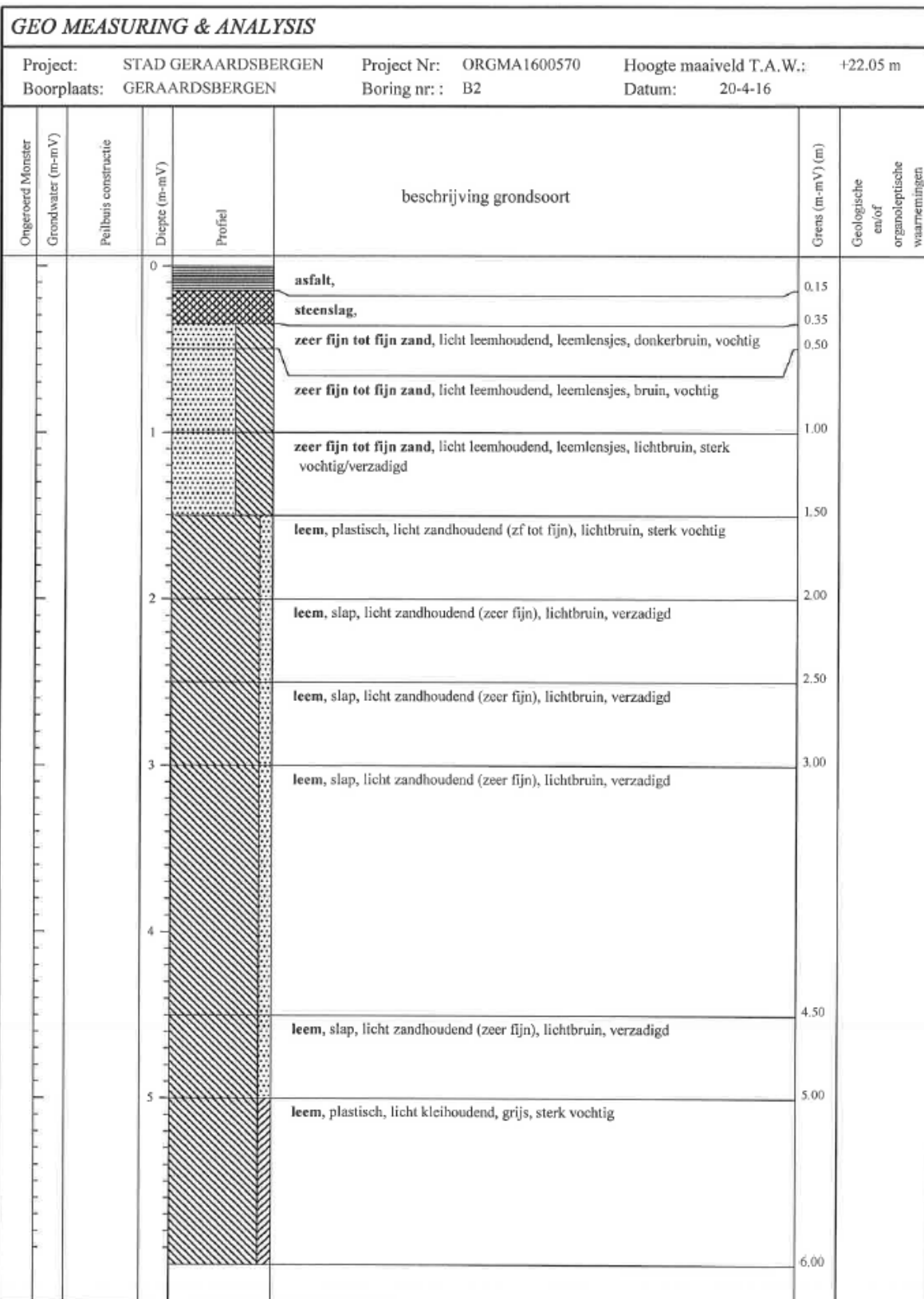

Figuur 4. Bestaande toestand projectgebied (Stad Geraardsbergen).

Figuur 7. Boorstaat van Boring 1 (Group Van Vooren, verkregen via Stad Geraardsbergen).

Figuur 8. Boorstaat van Boring 2 (Group Van Vooren, verkregen via Stad Geraardsbergen).

Rioleringswerken

De nieuwe rioleringsbuizen, met name gescheiden DWA- en RWA-leidingen, worden **enkel** geplaatst in de **Akrenstraat en Vianeplein(straat)**. Er komt geen nieuwe riolering op het plein zelf en in de Edingseweg.

De bestaande riolering wordt opgebroken in de Akrenstraat. De nieuwe DWA-leiding in de Vianeplein(straat) wordt over een deel op hetzelfde tracé als de bestaande riolering gelegd; ongeveer vanaf huisnummer 45 wijken de tracés af waarbij de nieuwe DWA-leiding in de Akrenstraat zo'n 3,00 m (as tot as) ten noorden van de bestaande leiding zal lopen. De nieuwe RWA-leiding start ter hoogte van het kruispunt met de Edingseweg met het Vianeplein(straat) en loopt vanaf huisnummer 63 parallel aan de bestaande leiding maar wel zo'n 4,00 à 5,00 m naar het zuiden. De bestaande leiding die onder het plein loopt, wordt dicht gemetst.

De nieuwe leidingen zullen op ca. 1,00 tot ca. 1,90 m onder het maaiveld worden gelegd.

Zie figuren 9 en 10. Voor een gedetailleerdere versie zie bijlage plan 2.

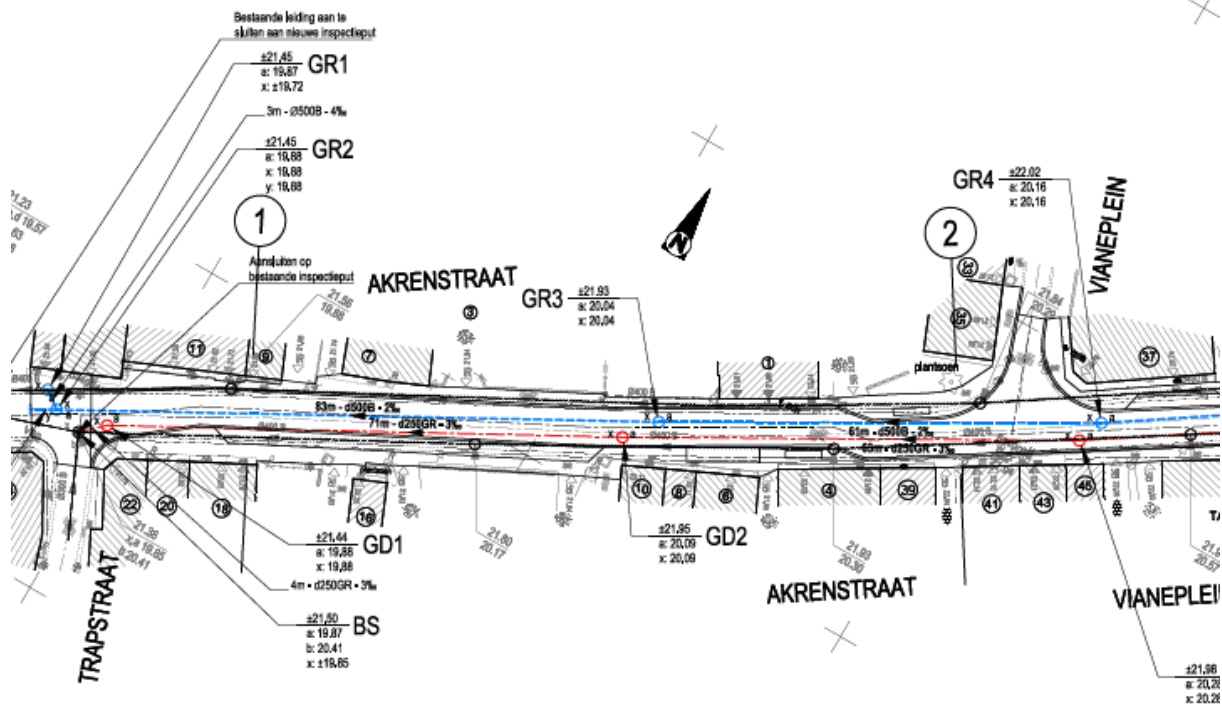
Het verloop van deze leidingen is als volgt.

De RWA-leiding start ter hoogte van het kruispunt met de Edingseweg en bevindt zich daar op een diepte van 1,25 m onder het maaiveld (hoogte maaiveld is hier 21,66 m TAW). Vervolgens loopt ze over een afstand van 48 m naar het westen, in buizen van 400 mm diameter naar een inspectieput waar ze op aansluit op 1,60 m onder het maaiveld. Vanuit deze inspectieput loopt ze over een afstand van 75 m in buizen met diameter 400 mm naar een inspectieput, op 1,86 m onder het maaiveld (22,02 m TAW). Vervolgens gaat het over een afstand van 61 m, in buizen van 500 mm diameter, naar een inspectieput waar de leiding in aankomt op 1,90 m onder het maaiveld. Daarna loopt ze over een afstand van 83 m in buizen van 500 mm diameter naar een inspectieput op diepte 1,65 m onder het maaiveld. Ten slotte loopt ze 3,00 m in buizen van 500 mm diameter naar een bestaande inspectieput, waar de leiding in aankomt op 1,75 m onder het maaiveld (21,45 m TAW).

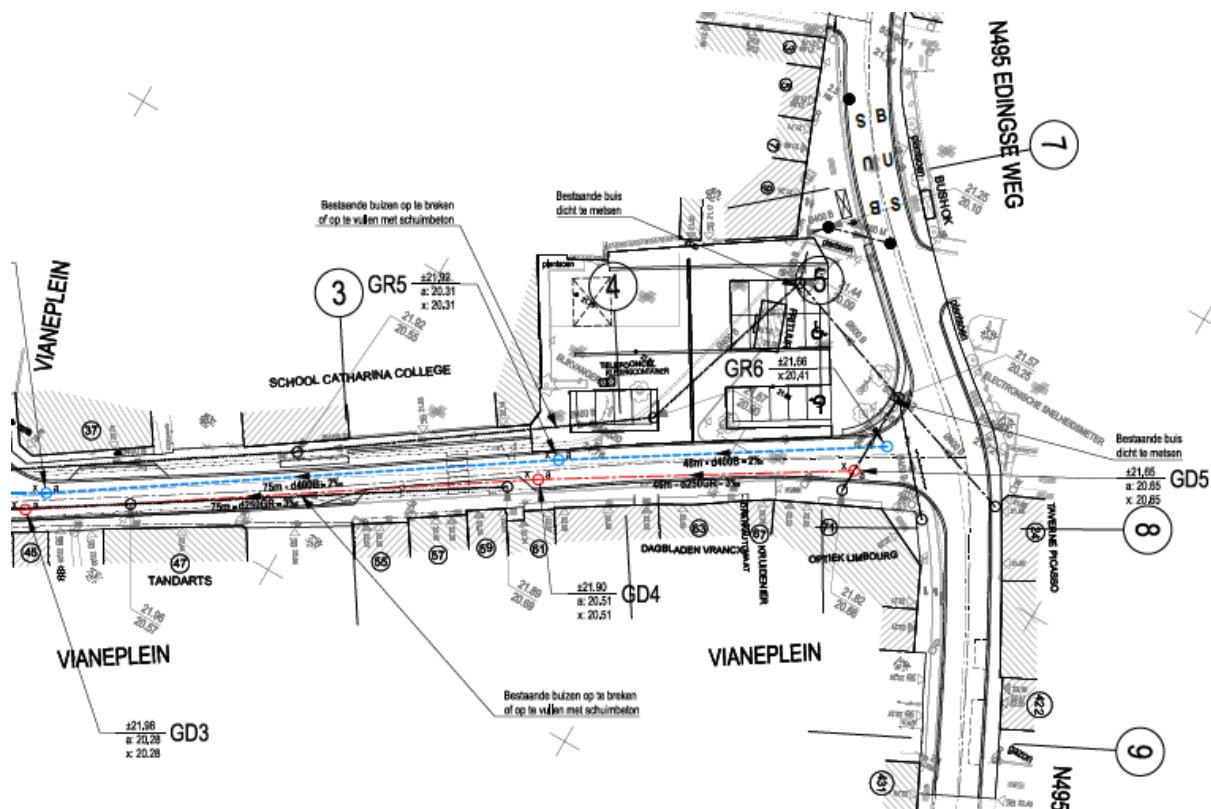
De DWA-leiding start ook ter hoogte van de Edingseweg en sluit hier aan op een bestaande leiding. De leiding vertrekt op 1,00 m onder het maaiveld (dat hier op 21,65 m TAW ligt). Vervolgens gaat ze over een afstand van 46 m naar het westen, in buizen van 250 mm diameter naar een inspectieput waar ze toekomt op 1,40 m onder het maaiveld. Van hieruit loopt de leiding over een afstand van 75 m in buizen van 250 mm diameter naar een inspectieput op 1,70 m onder het maaiveld (21,98 m TAW). Daarna loopt ze over een afstand van 63 m in 250 mm diameter buizen naar een inspectieput waar ze aankomt op 1,85 m onder het maaiveld. Dan gaat het over een afstand van 71 m in buizen met een diameter van 250 mm naar een inspectieput op 1,55 m diepte. Ten slotte loopt ze nog eens 4 m in buizen van 250 mm om aan te sluiten op het bestaande net; deze aansluiting bevindt zich op 1,65 m onder het maaiveld (21,50 m TAW).

De onderlinge afstand van de nieuwe leidingen schommelt tussen ca. 2,00 tot ca. 3,00 m (as op as).

Voor dwarsprofielen 1 t.e.m. 5: zie figuren 11 t.e.m. 13 en aangeduid op figuren 9 en 10. Voor een gedetailleerde versie zie bijlagen 3, 4 en 5. Voor een lengteprofiel, zie bijlage 2.

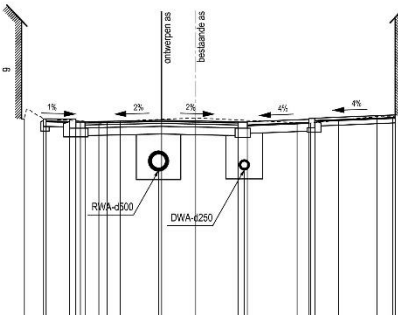
Figuur 9. Ontworpen toestand riolering (Studiebureau Arcadis). Een gedetailleerde versie is te vinden bij de bijlagen, plan 2.

Figuur 10. Ontworpen toestand riolering (Studiebureau Arcadis). Een gedetailleerde versie is te vinden bij de bijlagen, plan 2.

[illegible]

AKRENSTRAAT

Vergelijkingsvlak
15.00 m T.A.W.

Best. hoogte	21.62	21.61	21.58	21.57	21.54	21.65	21.69	21.68	21.67	21.68	21.75
Ontw. hoogte	19.93										
Tussenafstand	0.53	1.20	0.82	0.72	2.47	3.31	0.45	0.90	1.26	0.82	

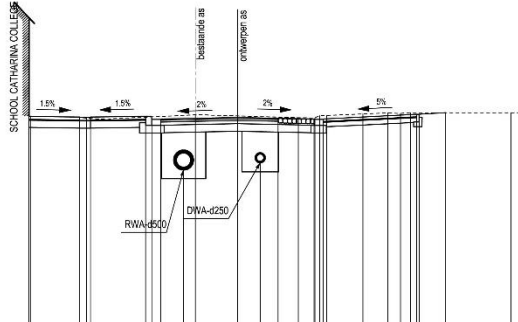
DWARSPROFIEL 1

HERINRICHTING SCHOOLOMGEVING
AKRENSTRAAT (N495) en het KRUISPUNT met de EDINGSEWEG

Schaal:
1/100

[illegible]

AKRENSTRAAT

Vergelijkingsvla
15.00 m T.A.W.

Best. hoogte	21.92	21.67	21.97	21.88	21.96	22.01	22.04	22.05	22.05	22.05
Ontw. hoogte			20.25	20.45						
Tussenaafstand	1.83	3.55	3.36	0.54	1.18	0.81	0.41	0.33	1.15	2.12

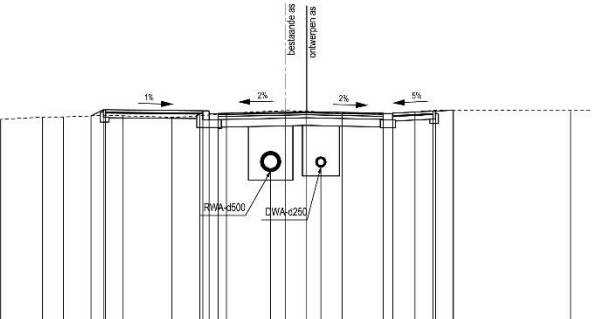
DWARSPROFIEL 3

HERINRICHTING SCHOOLOMGEVING
AKRENSTRAAT (N495) en het KRUISPUNT met de EDINGSEWEG

Schaal:
1/100

Ontw. hoogte	21.98	21.03	22.00	21.85	22.02	22.05
Tussenaafstand	0.48	0.37	0.30	0.30	1.32	0.04
Wegenis	0.08	0.02	2.88	2.95	0.04	0.57

AKRENSTRAAT

Vergelijkingsvlak
15.00 m T.A.W.

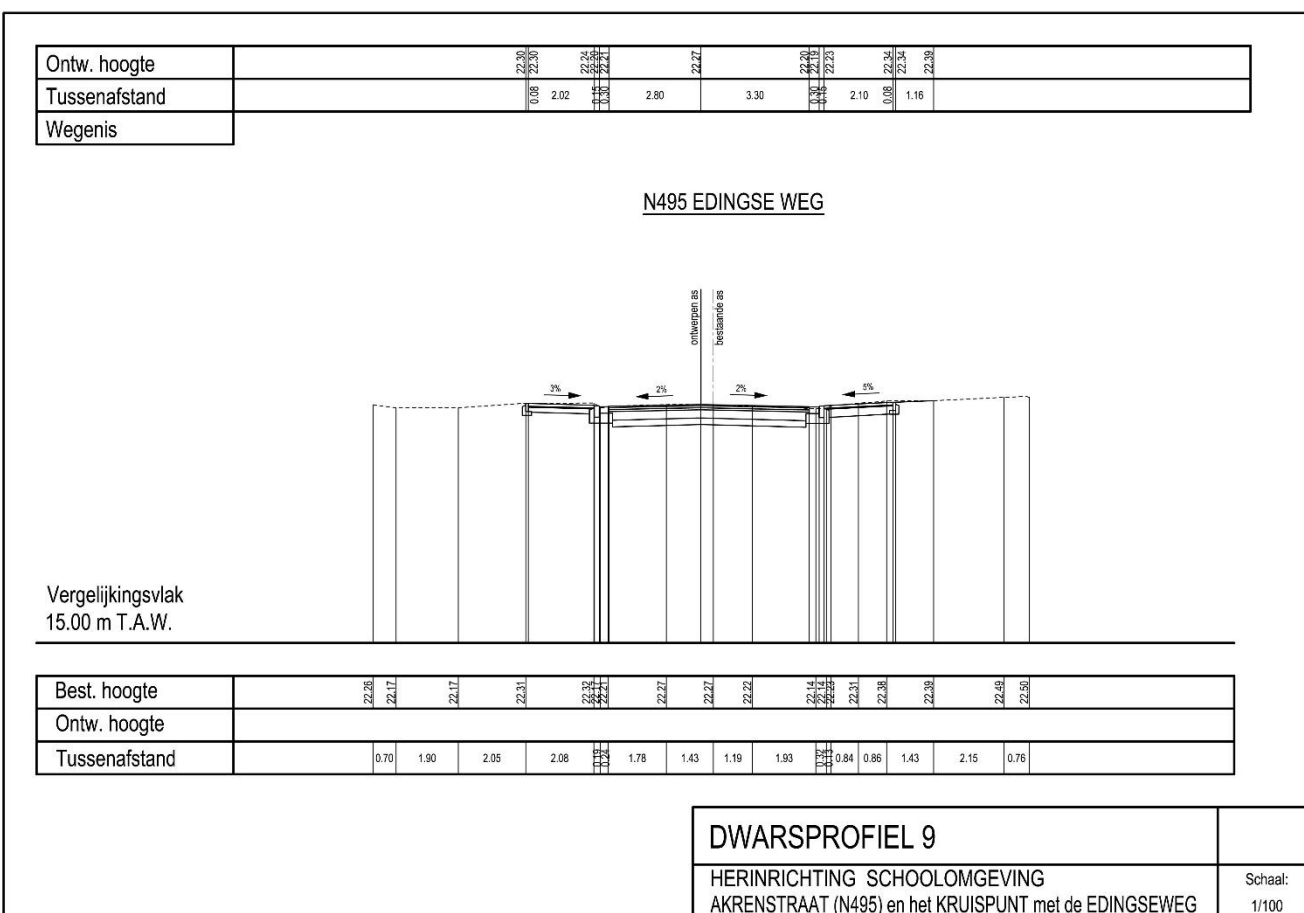
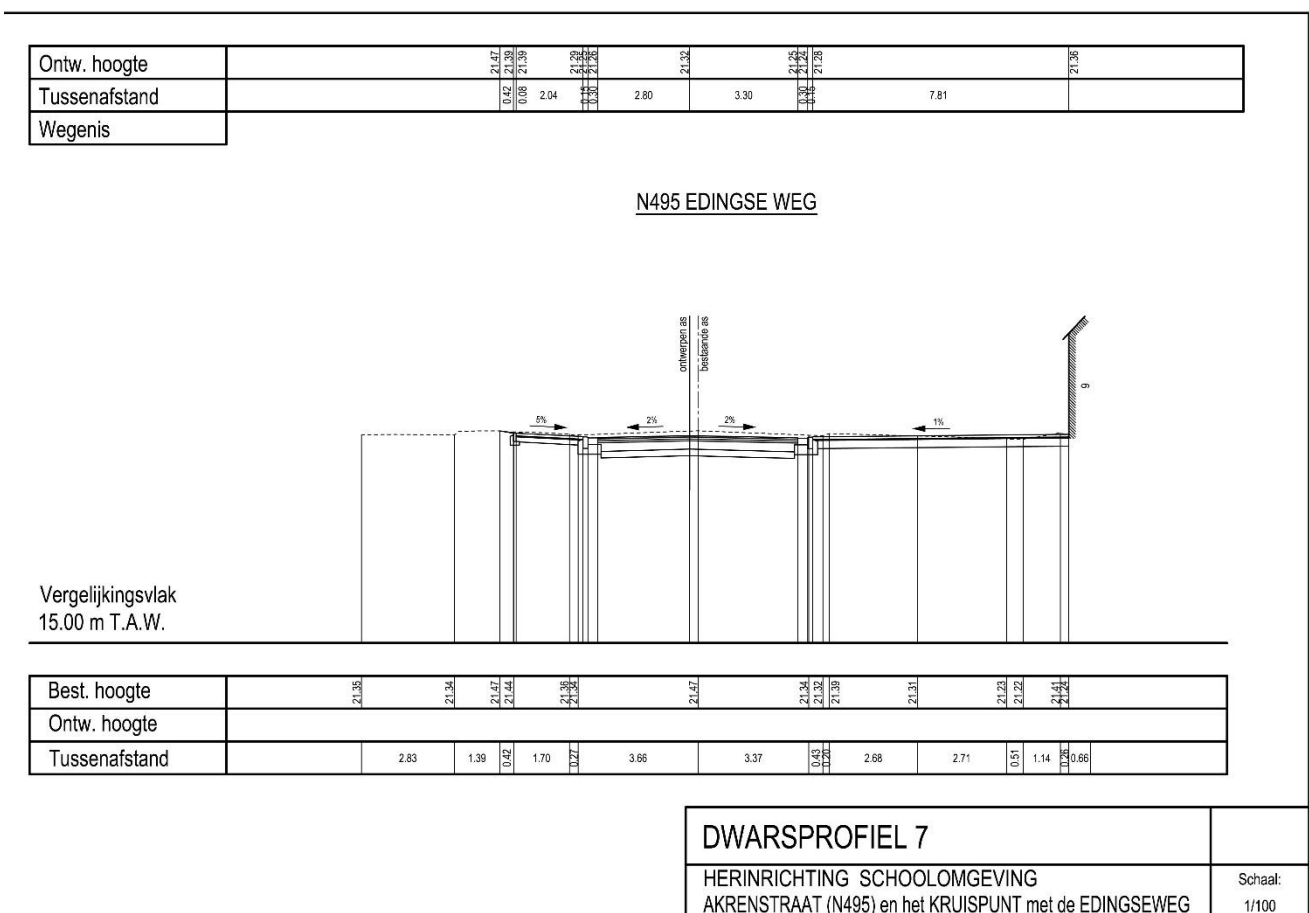
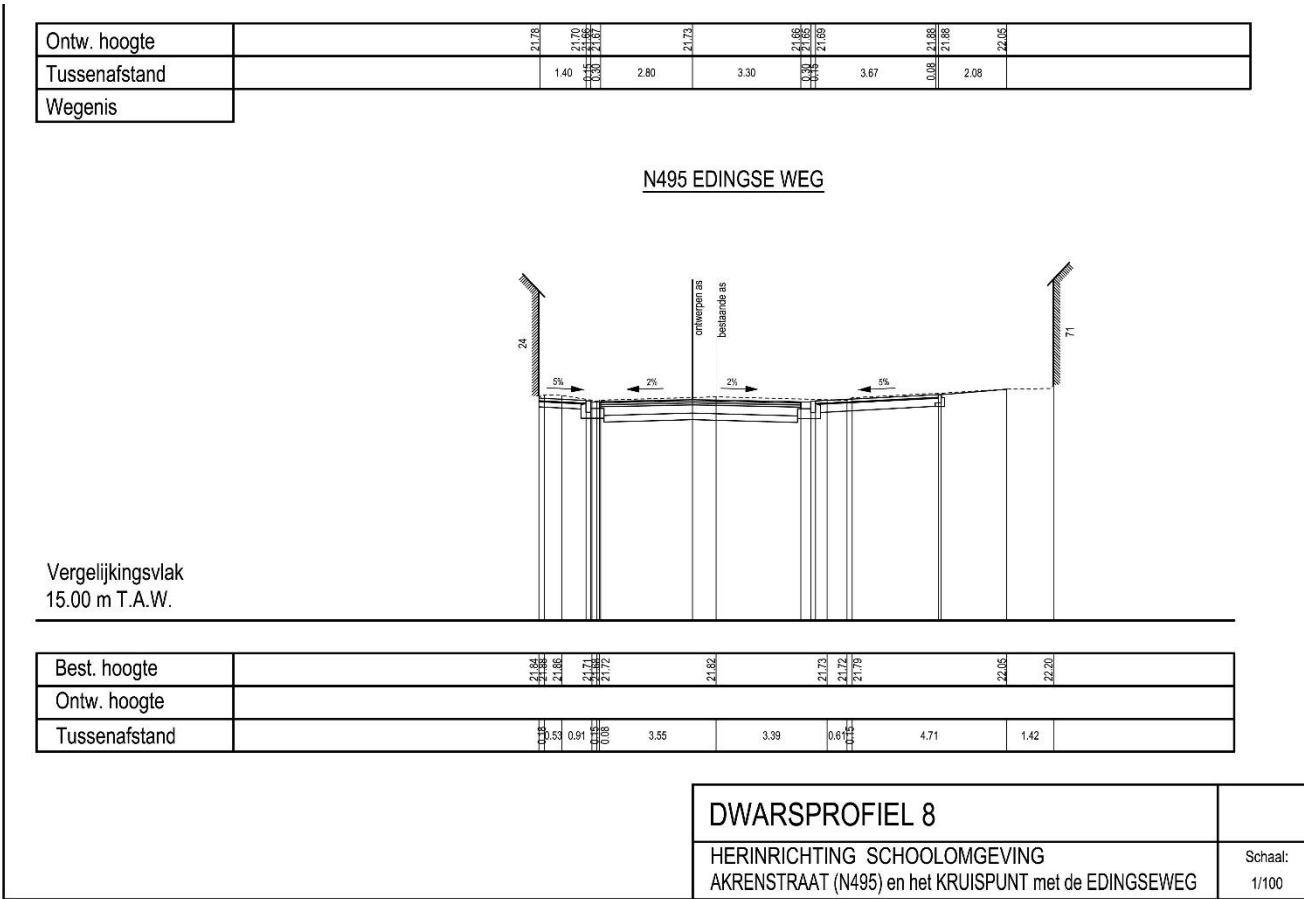
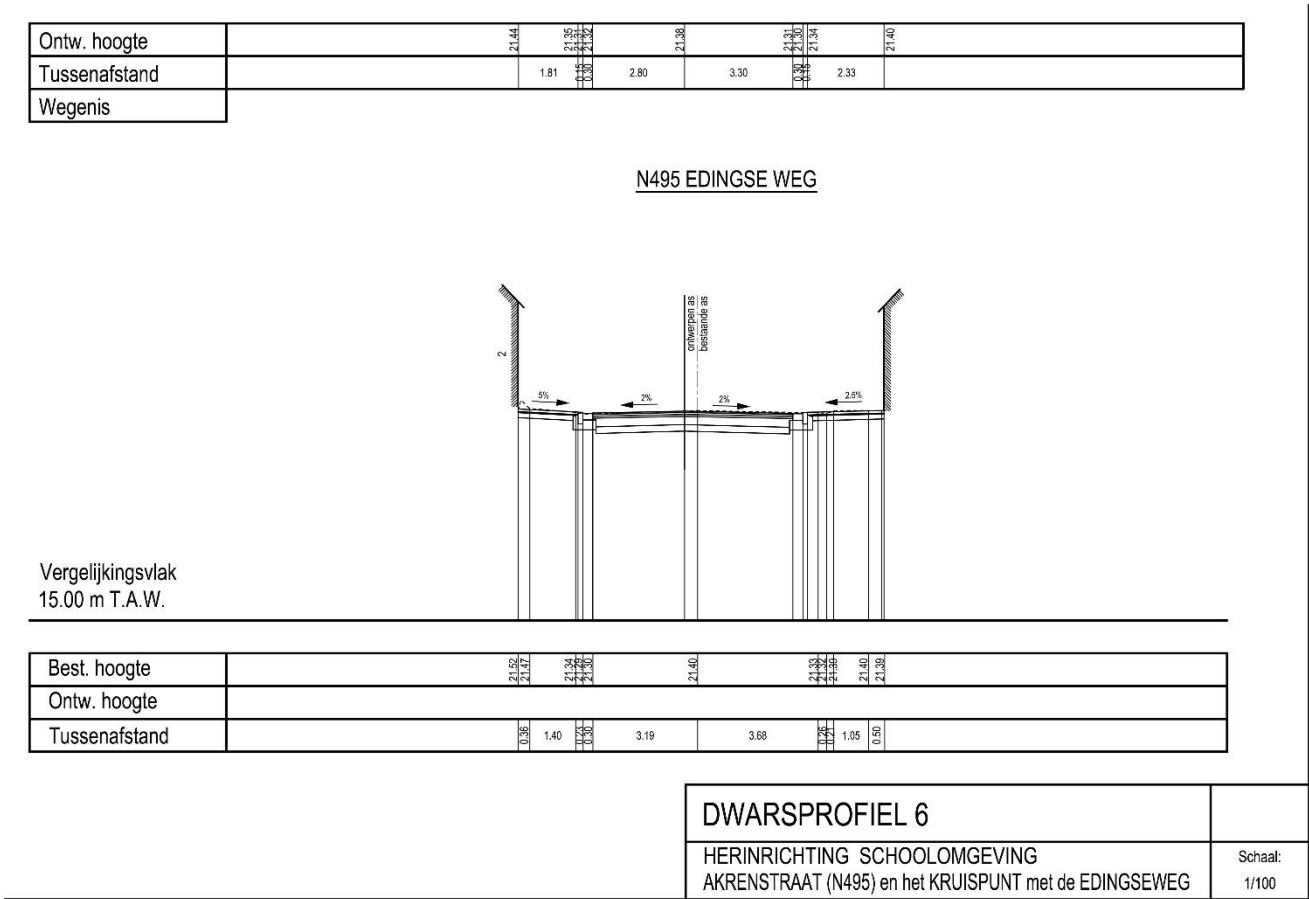
Best. hoogte	21.75	21.62	21.68	21.68	21.62	21.67	21.65	22.04	21.97	21.93	21.69	22.05	22.05	22.04	22.04
Ontw. hoogte							20.12		20.23						
Tussenaafstand		1.38	1.58	1.03	1.61	0.90	0.87	1.94	1.84	1.34	1.04	0.68	0.58		

DWARSPROFIEL 2

HERINRICHTING SCHOOLOMGEVING
AKRENSTRAAT (N495) en het KRUISPUNT met de EDINGSEWEG

Schaal:
1/100

Figuur 11. Dwarsprofielen 1 - 3 van de geplande riolering (Studiebureau Arcadis).

Figuur 13. Dwarsprofielen 6 – 9 van de geplande riolering (Studiebureau Arcadis).

Wegeniswerken

De wegeenis wordt volledig vernieuwd (zie **figuur 14-15** en **bijlage plan 6**) en dit volgens vier mogelijke dwarsprofielen (zie **bijlage plan 7**).

Voor de opbouw van de wegenis verwijzen we naar **figuren 16-19**.

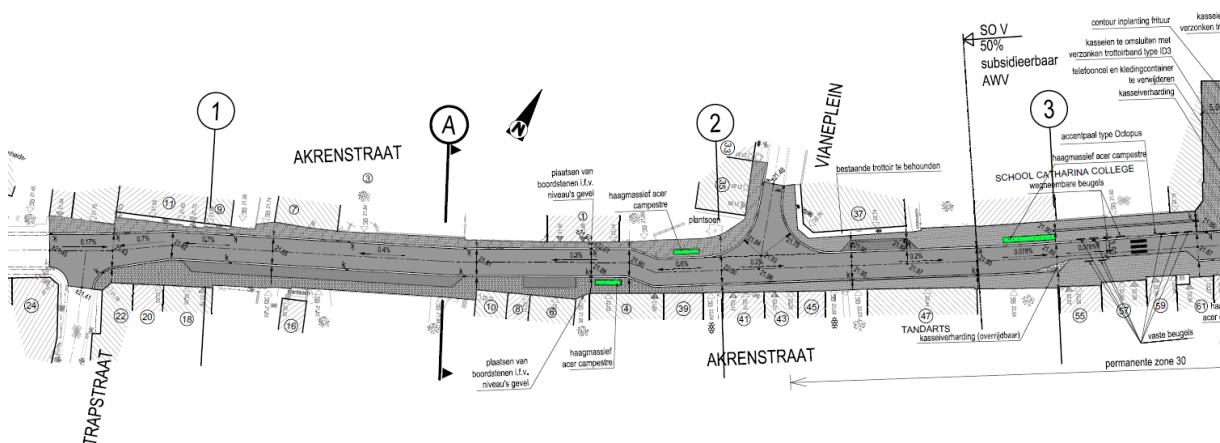
Het eerste dwarsprofiel (A) (zie **figuur 16** en aangeduid op **figuur 14**), ter hoogte van het begin van de Akrenstraat, bestaat uit een rijweg van 5,00 m breed met aan beide zijden een kantstrook van 0,30 m breed. Langs één zijde is er ook nog een parkeerstrook gepland van 2,00 m breed. Beide zijden worden afgesloten met een voetpad van variërende breedte.

Het tweede dwarsprofiel (B) (zie **figuur 17** en aangeduid op **figuur 15**), ter hoogte van het Vianenplein, begint (noordelijke zijde) met een parkeerstrook van 10,00 m breed omsloten langs beide zijden met een overrijdbare zone van ca. 5,50 m breed. Vervolgens is er wederom een parkeerstrook van 5,00 m breed afgesloten met een haagmassief met een breedte van 1,00 m. Langs de andere zijde van het haagmassief is er een rijweg van 5,00 m breed gepland, wederom aan beide zijden een kantstrook van 0,30 m breed. Het voetpad langs de haagzijde heeft een geplande breedte van 1,75 m, de andere zijde heeft een variërende breedte.

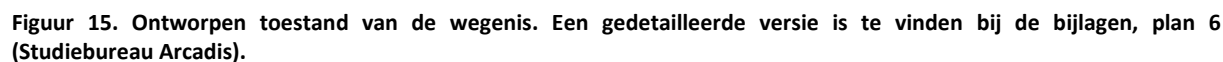
Het derde dwarsprofiel (C) (zie **figuur 18** en aangeduid op **figuur 15**), ter hoogte van de Edingseweg, bestaat uit een rijweg van 6,10 m breed met aan beide zijden met een kantstrook van 0,30 m breed. Beide zijden worden afgesloten met een voetpad van variërende breedte.

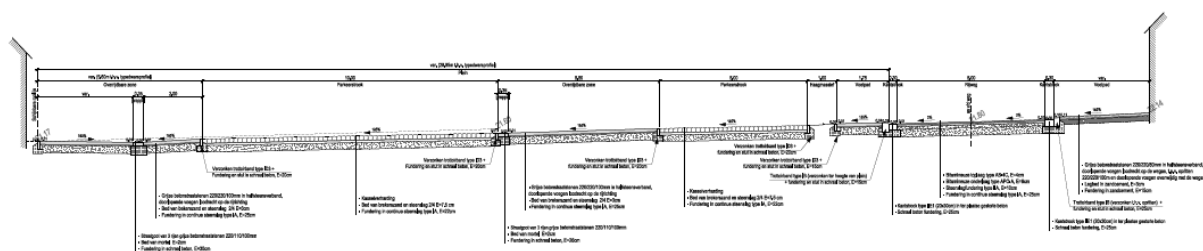
Het vierde en laatste dwarsprofiel (D) (zie **figuur 19** en aangeduid op **figuur 15**), op de overgang van het plein naar de Vianenplein(straat), bestaat uit een rijweg met variërende breedte aansluitend langs één zijde op de Edingseweg. De andere zijde bestaat uit een kantstrook van 0,30 m breed, een voetpad met variërende breedte en een haagmassief van 1,00 m breed (zelfde als bij dwarsprofiel C).

Voor de aanleg van de nieuwe wegenis wordt tussen 29,5 cm en 60 cm onder het maaiveld gegraven voor de fundering. Ter hoogte van dwarsprofiel A gaat het om 45 cm; ter hoogte van dwarsprofiel B om 29,5 cm; ter hoogte van dwarsprofiel C om 61 cm; ter hoogte van dwarsprofiel D om 45 cm.

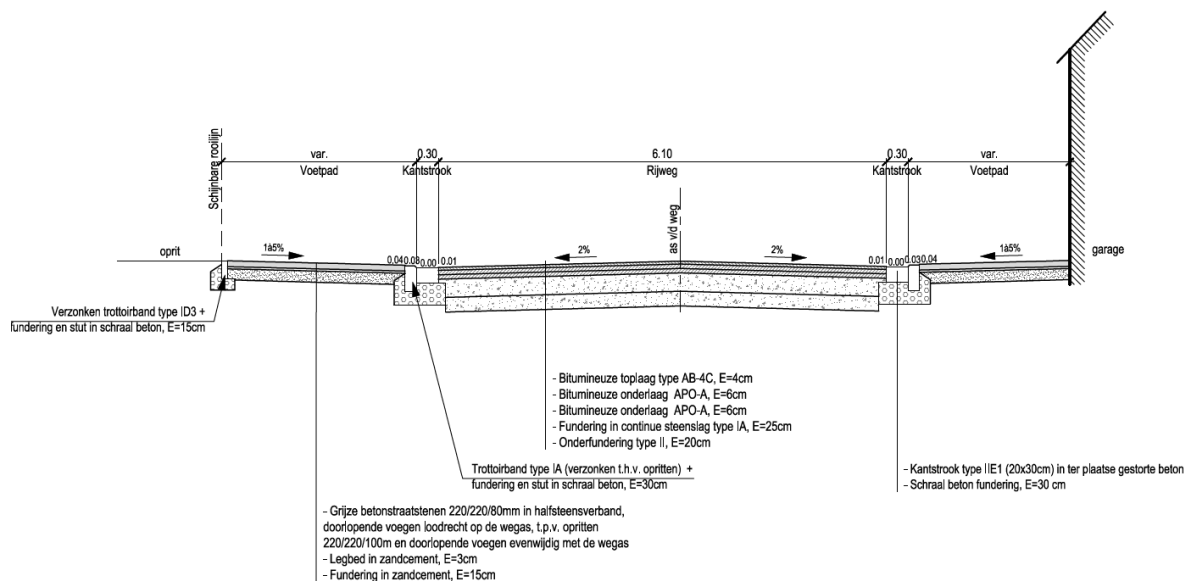

Figuur 14. Ontworpen toestand van de weginis. Een gedetailleerde versie is te vinden bij de bijlagen, plan 6 (Studiebureau Arcadis).

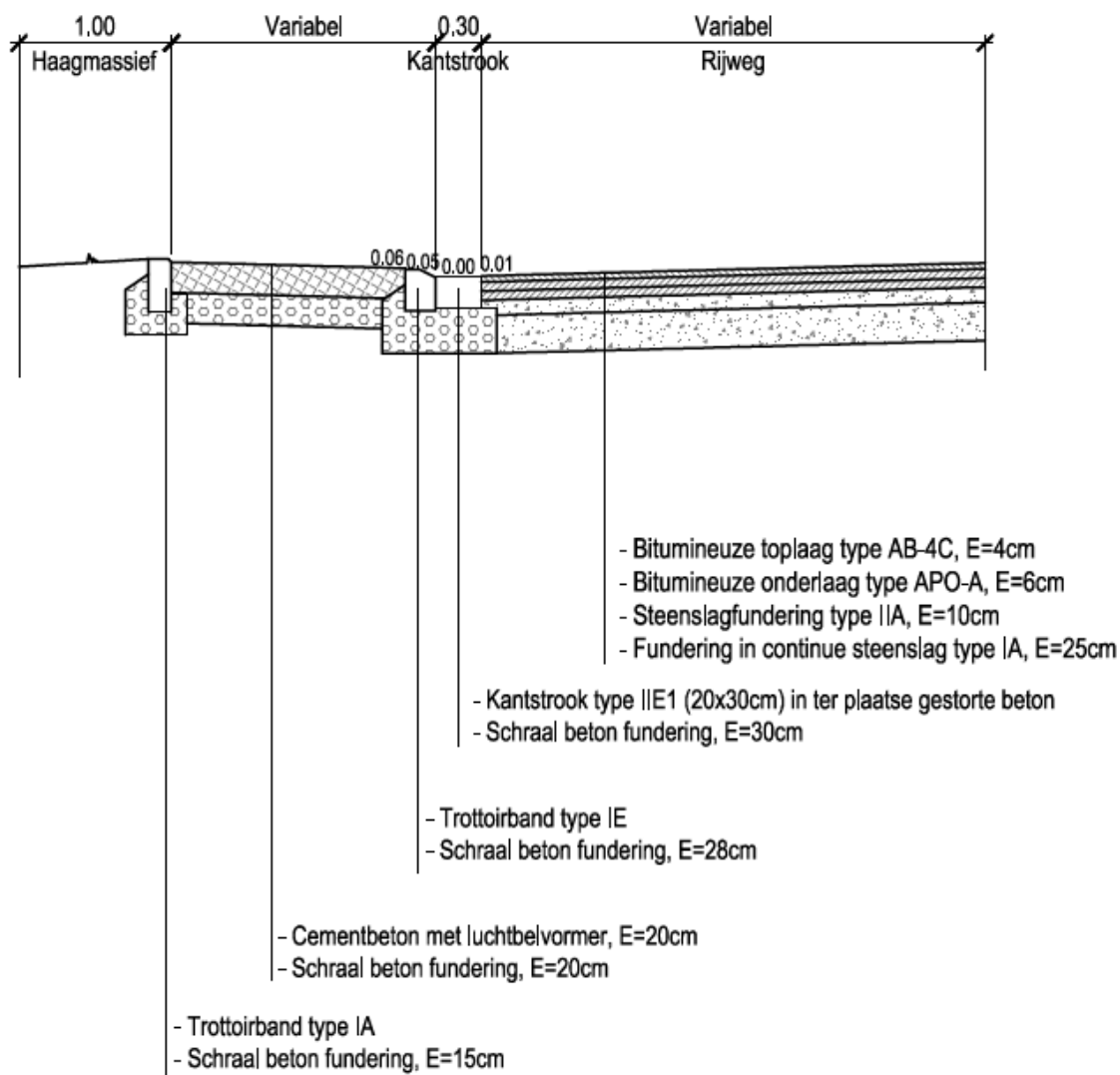

Figuur 17. Dwarsprofiel B van de weg. Een gedetailleerde versie is te vinden bij bijlagen plan 7 (Studiebureau Arcadis).

Figuur 18. Dwarsprofiel C van de weg. Een gedetailleerde versie is te vinden bij bijlagen plan 7 (Studiebureau Arcadis).

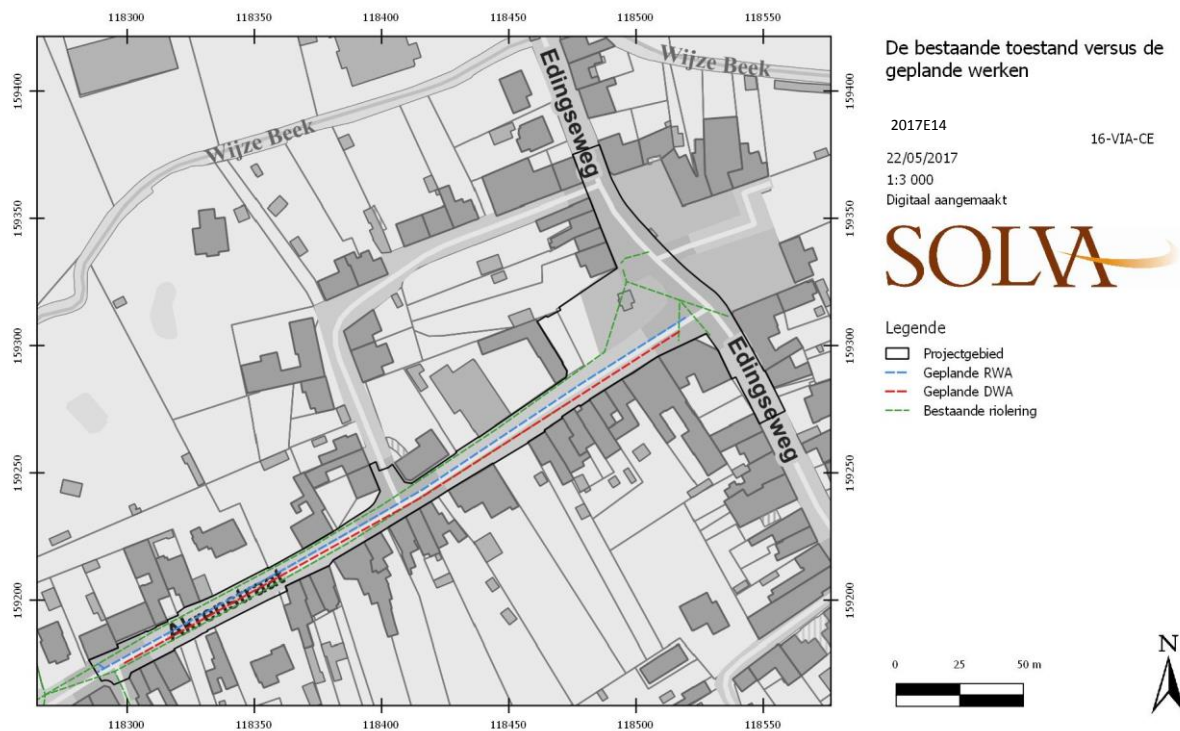

Figuur 19. Dwarsprofiel D van de wegenis. Een gedetailleerde versie is te vinden bij bijlagen plan 7 (Studiebureau Arcadis).

Samenvattend (figuur 20):

De **wegenis** van de Akrenstraat, het Vianeplein en een deel van de Edingseweg wordt heraangelegd. De bestaande verharding met een minimumopbouw van 35 cm wordt opgebroken en vervangen door nieuwe verharding, tussen 29,5 en 61 cm dik.

De nieuwe **riolering** beperkt zich tot de Akrenstraat en in de Vianeplein(straat). Op het Vianeplein zelf en in de Edingseweg wordt geen nieuwe riolering voorzien. De bestaande riolering op het plein wordt dicht gemetst. De diameter voor de nieuwe rioleringsbuizen zal voor de RWA-leiding 250 mm breed zijn, en voor de DWA-leidingen 400 mm of 500 mm breed. De buizen liggen op ca. 2,00 tot 3,00 m van elkaar. De dieptes van de buizen variëren tussen 1,00 m en 1,90 m diep. Bij de aanleg wordt de bestaande riolering in deze straten opgebroken. De geplande riolering zal deels in de verstoring van de bestaande riolering komen te liggen, zij het wel dat ze doorgaans iets dieper wordt aangelegd. Een deel van de nieuwe riolering komt ook buiten het bestaande gabarit.

Figuur 20. Weergave van de bestaande toestand van de rioleringen versus de geplande toestand (eigen bewerking, naar plannen van Studiebureau Arcadis).

1.4. Een beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

1.4.1. Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken :

-Strategie

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen. De zone rond het Vianeplein kan vermoedelijk als een gebied met **relatief hoge densiteit** aan occupatie geïnterpreteerd worden, aangezien deze teruggaat tot de late middeleeuwen. Daarom wordt dit bureauonderzoek uitgebreid met het nodige en beschikbare historische kaartmateriaal voor de zone rond het huidige plein.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

-Methoden en technieken

Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar georeferenciert kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.4.2. Organisatie van het vooronderzoek:

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door Jolan De Kempeneer en Ewoud Deschepper. Opmaak van de figuren geschiedde door Marieke Buckens en Ewoud Deschepper. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Jolan De Kempeneer, Ewoud Deschepper, Ruben Pede, Arne Verbrugge en Bart Cherretté.

1.4.3. Gebruikte materiaal en technische specificaties, en motivering van de selectie van bronnenmateriaal:

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopuntkaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen en het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** werd geraadpleegd vooral om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is georeferenciert geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen. Louis De Cock en Georges Vande Winkel bezorgden bijkomende historische informatie over Viane.

Voor het archeologisch kader werd de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** van studiebureau Arcadis zijn door de Stad Geraardsbergen ter beschikking gesteld.

Een **terreinbezoek** was niet noodzakelijk gezien de actuele toestand van het terrein zichtbaar is op recente luchtfoto's en beelden (Google Maps en Streetview) en de opdrachtgever ons de huidige toestand van het terrein kon tonen aan de hand van een fotoreportage.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

1.4.4. Beschrijving en motivering van afwijkende methodiek en van bijstellingen van de oorspronkelijke strategie:

Niet van toepassing.

1.4.5. Inbreng van specialisten:

Niet van toepassing.

1.4.6. Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door externen:

Niet van toepassing.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het **archeologisch potentieel** van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Een beschrijving van het assessment van de vondsten

Niet van toepassing.

2.3. Een beschrijving van het assessment van de stalen

Niet van toepassing.

2.4. Conservatie-assessment

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door SOLVA digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-upt en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de SOLVA-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij deze bureaustudie niet van toepassing.

2.5. Assessment van de sporen

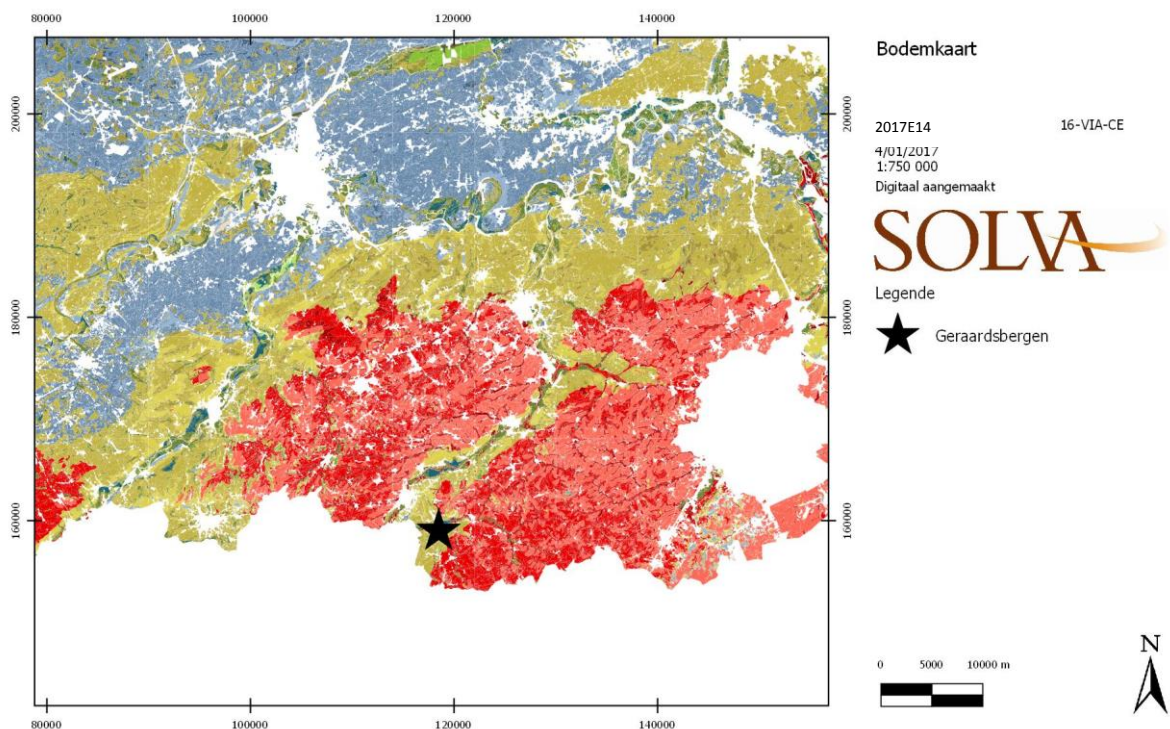
Niet van toepassing.

2.6. Assessment van het onderzochte gebied

2.6.1. Een tekstuele beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied (aardkundige en hydrografische situering, grondgebruik, fysisch-geografische gegevens, geraadpleegde bronnen)

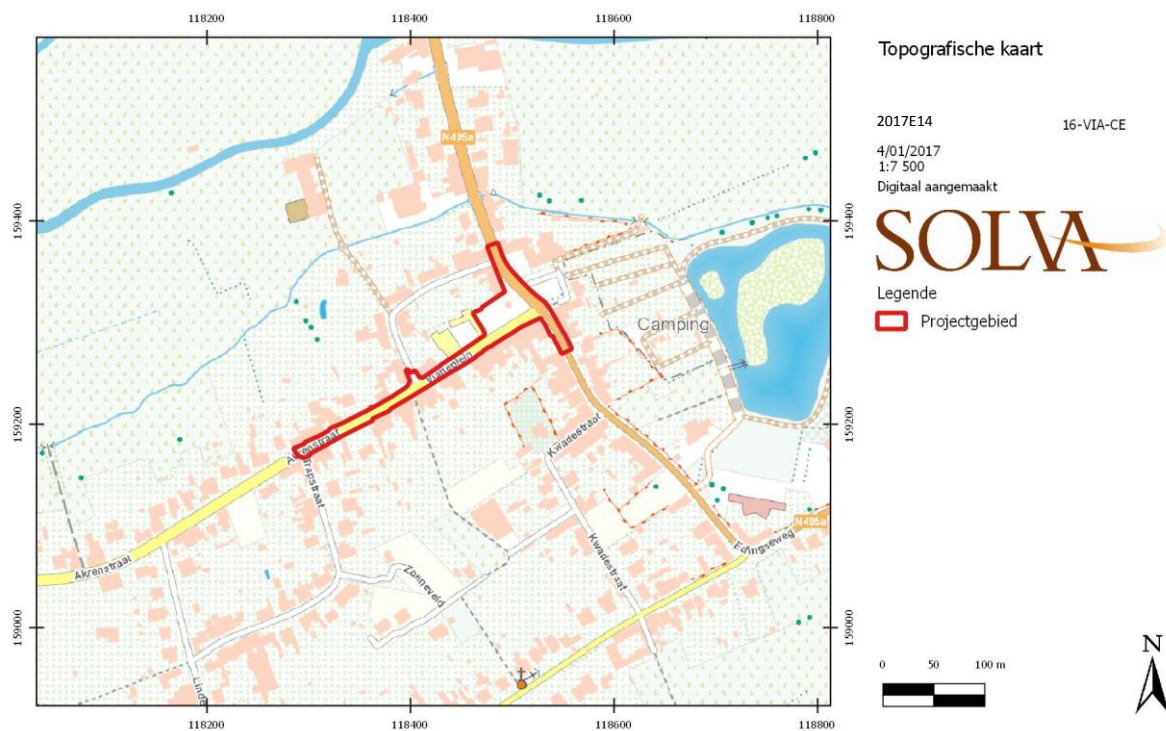
Algemene landschappelijke en planmatige situering

Viane is een deelgemeente van Geraardsbergen en is gelegen op de grens van de zandleem- en leemstreek in het zuidoosten van Oost-Vlaanderen (**figuur 21**). Viane ligt op ongeveer 4 km ten zuidoosten van de stad Geraardsbergen. Het dorp situeert zich op de grens met Henegouwen en Brabant. De Akrenstraat, waarin het project zich gedeeltelijk bevindt, loopt verder westwaarts naar Lessen/Lessines, gelegen op een zevental kilometer ten zuidwesten van het onderzoeksgebied. De Edingseweg gaat noordwaarts naar Geraardsbergen en zuidwaarts naar Edingen/Enghien.

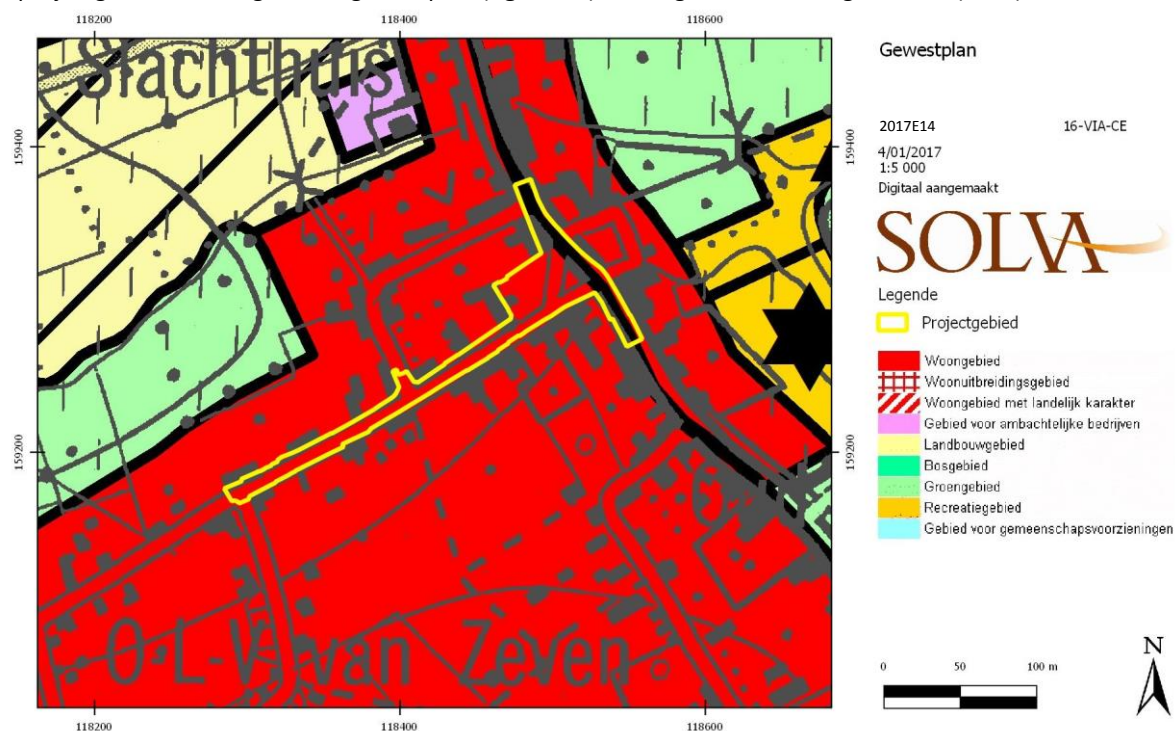
Figuur 21. Situering van Geraardsbergen op de bodemkaart. Blauw: zandstreek, geel: zandleemstreek, rood: leemstreek (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied situeert zich in een bebouwde omgeving in de dorpskern van Viane, en bestaat uit verschillende straten, namelijk de Akrenstraat, Vianeplein en de Edingseweg (**figuur 22**).

Figuur 22. Situering van het onderzoeksgebied in het dorpscentrum van Viane (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied valt volgens het gewestplan (figuur 23) volledig binnen 'woongebieden' (rood).

Figuur 23. Het gewestplan met de positie van het desbetreffende terrein (Agentschap Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

-Beknopte geologische en geomorfologische schets van de regio⁴

De Dendervallei waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, is gelegen in het zogenaamde Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict. Het district bestaat uit een geaccidenteerd Tertiair heuvellandschap waarop voornamelijk lemige eolische gronden werden afgezet.

Tertiair

Tijdens het Tertiair werden mariene zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede, Formatie van Maldegem en Formatie van Diest. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het Pleistoceen (Quartair) door erosie aangetast, en dan voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het Tertiair reliëf. Hierdoor vormt de Formatie van Gent nu het hoofdsubstraat, en zijn de Formatie van Lede en Maldegem nog slechts op de heuvelruggen te vinden. Van de Formatie van Diest zijn nog slechts enkele relictten over op de hoogste toppen (Vlaamse Ardennen en heuvels ten zuiden van Geraardsbergen).

Quartair

Tijdens de laatste ijstijd werd dit landschap bedekt met niveo-eolische leem (0 tot 15 m). Onder invloed van de overheersende westenwinden tijdens het Weichselglaciaal werden de naar het westen gerichte hellingen slechts met een dunne laag löss bedekt. Op plaatsen die tegen de dominerende winden beschermd waren (de oostelijk gerichte hellingen en de kleinere plateaus) is de lössmantel zeer dik. De Tertiaire lagen komen slechts op een zeer beperkt aantal plaatsen aan het oppervlak.

Gedurende het Holoceen had eerst een riviererosie van het Pleistocene leemdek plaats. De beekvalleien werden verder uitgediept en er ontstonden ook secundaire depressies. De valleien van de Dender, de Zuunbeek en de Bellebeek bijvoorbeeld werden uitgeschuurd tot op de leperiaanse kleilagen. Later werden de valleien gedeeltelijk opgevuld met lemig alluvium en weinig materiaal. Ten gevolge van ontbossing in recente tijden trad hellingserosie op; het meeste afgespoelde materiaal werd als colluvium afgezet aan de voet van de hellingen.

Geomorfologie

De sterke erosie op het einde van het Tertiair en tijdens het Pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk golvend reliëf. Dit levert een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend.

Er is een opeenvolging te zien van langgerekte leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Typisch is het voorkomen van asymmetrische dalen, door de ongelijkmatige afzetting van de löspakketten tijdens de laatste ijstijd.

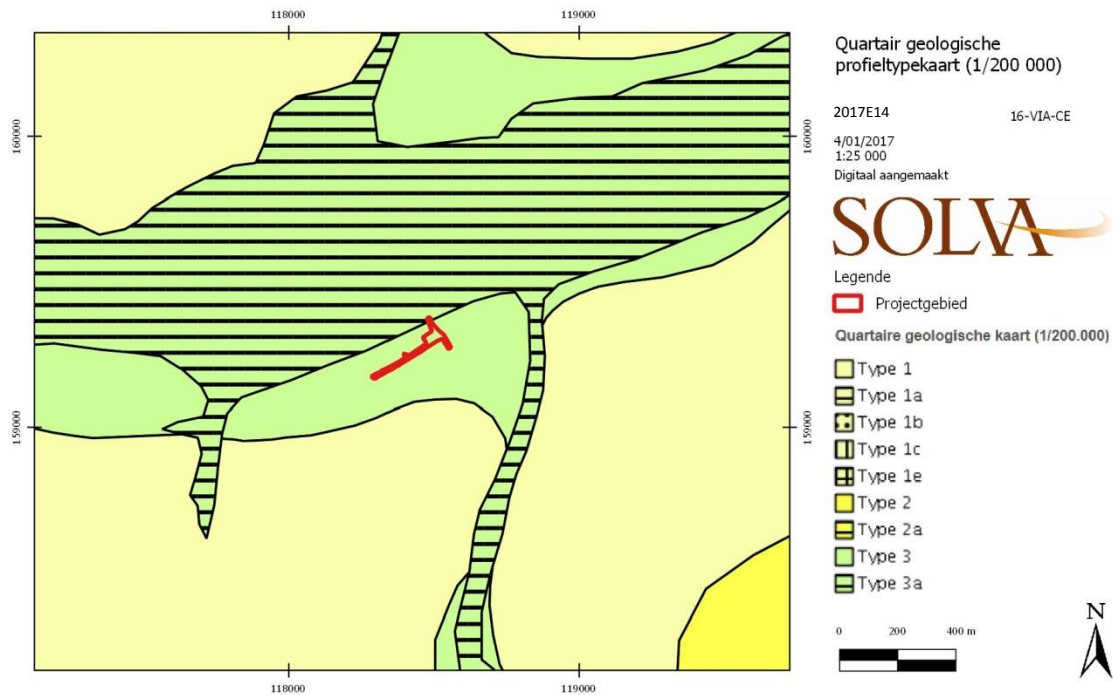
Bodem

De bodemseries worden gerangschikt in twee groepen. Enerzijds de plateau- en hellinggronden met hoofdzakelijk (niet tot sterk gleyige) diepe leemgronden (meer dan 80 cm dik) met een al dan niet (sterk) gevlekte textuur B-horizont. Verspreid, maar vooral langs de valleiranden komen ondiepe leemgronden met textuur B-horizont voor, met een zand- of kleisubstraat beginnend op geringe diepte, evenals beperkte oppervlakten zandleem- en kleigronden met een niet bepaalde profielontwikkeling. Plaatselijk, op enkele hoge toppen en steile hellingen, dagzoomt het Tertiair kleiig of zandig materiaal. Anderzijds zijn er de vallei- en depressiegronden, met dominantie van jonge leem- of zandleembodems zonder profielontwikkeling. Het

⁴ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen (Sevenant M. *et al.*, 2002). In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken.

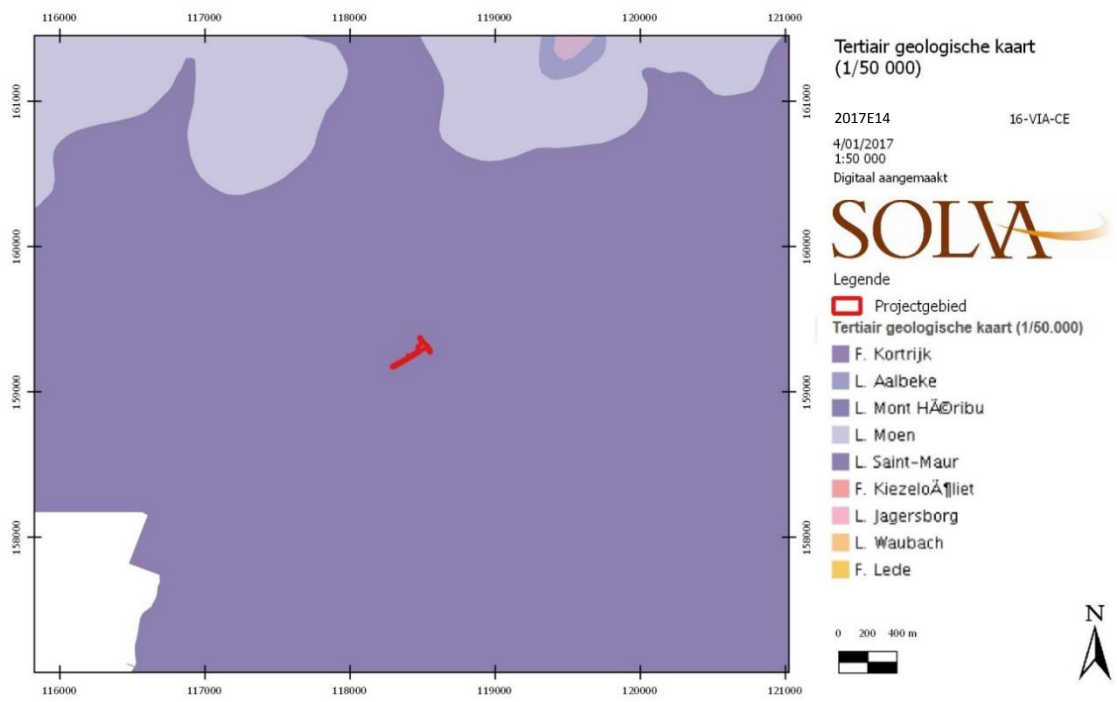
noordelijk gebied wordt plaatselijk gedomineerd door zandleemgronden, evenals het gebied rondom de alluviale vlakte van de Dender.

-Het projectgebied

Figuur 24. De Quartair geologische profieltypekaart (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Op de Quartair geologische profieltypekaart (**figuur 24**) valt af te lezen dat op de terreinen geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie zijn afgezet (Type 3, lichtgroen). Het gaat hierbij om eolische zandleem- of leemafzettingen uit het Laat-Pleistoceen en/of hellingsafzettingen uit het Quartair, met daaronder zeker fluviatiele afzettingen uit het Laat-Pleistoceen.

Figuur 25. De Tertiair geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

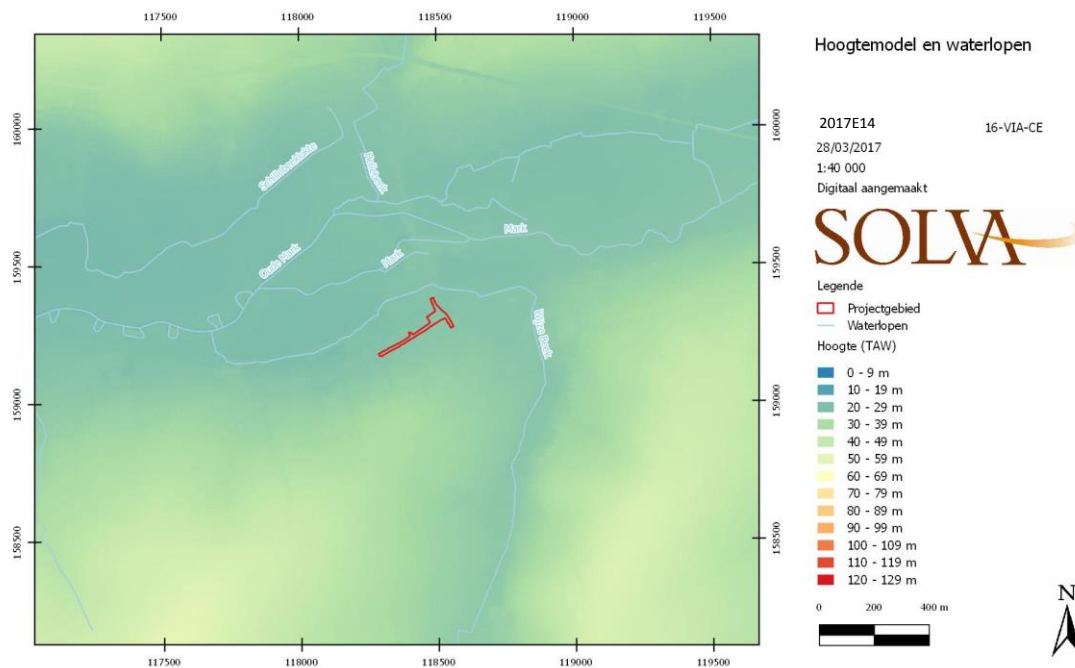
Op de Tertiair geologische profieltypekaart (**figuur 25**) is te zien dat het projectgebied volledig gelegen is op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Saint-Maur. Het gaat met andere woorden om silthoudende grijze klei.

Voor het gebied is geen geomorfologische kaart beschikbaar.

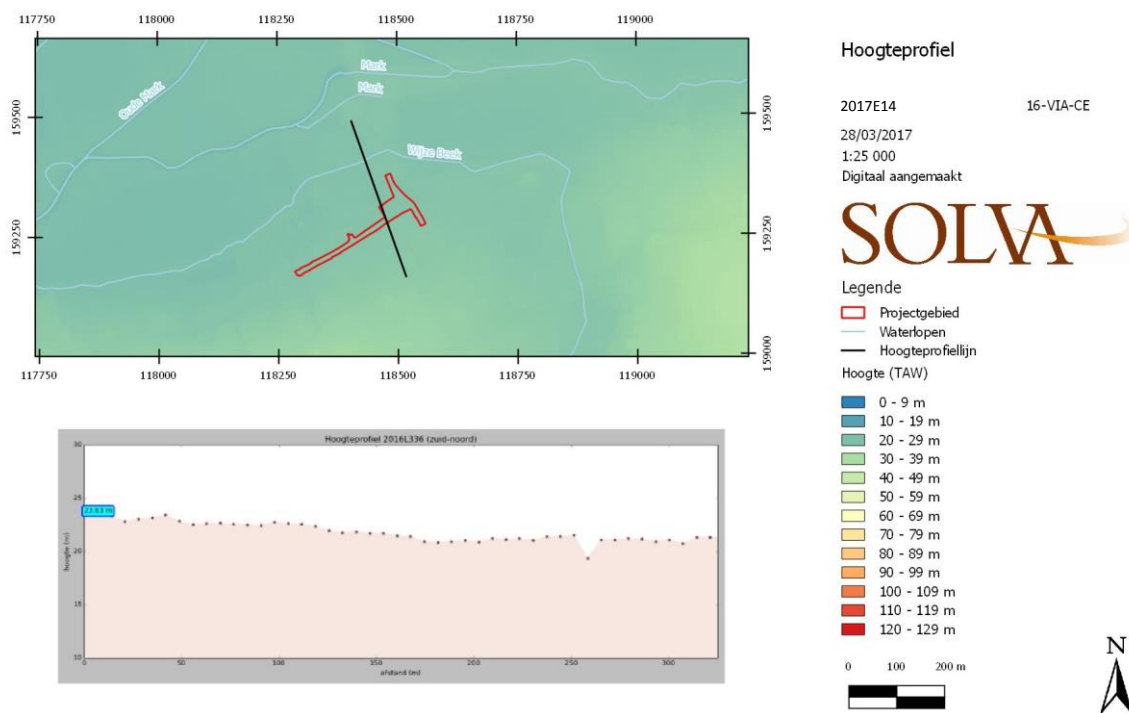
Fysisch-geografische gegevens en grondgebruik

Het projectgebied bevindt zich net ten zuiden van het stroomgebied van de Mark, op een afstand van 200 à 400 m (**figuur 26**). Deze beek takt meer westelijk aan op de Dender. De beek kent een vrij sterk meanderend verloop. Ter hoogte van de Akrenstraat is er een afsplitsing van de Wijzebeek, die op ca. 100 m van en parallel met de Akrenstraat loopt. De Mark splitst zich ten noorden van de Wijzebeek in drie verschillende lopen (de Marke en de Oude Mark), om iets verder oostelijk weer tot één beek te komen. Het meanderende verloop en de verschillende aftakkingen zorgen ervoor dat het om een beekvallei gaat van zo'n 600 tot 1000 m breed.

Topografisch ligt het projectgebied tussen ca. 20,50 m en ca. 22,50 m TAW.

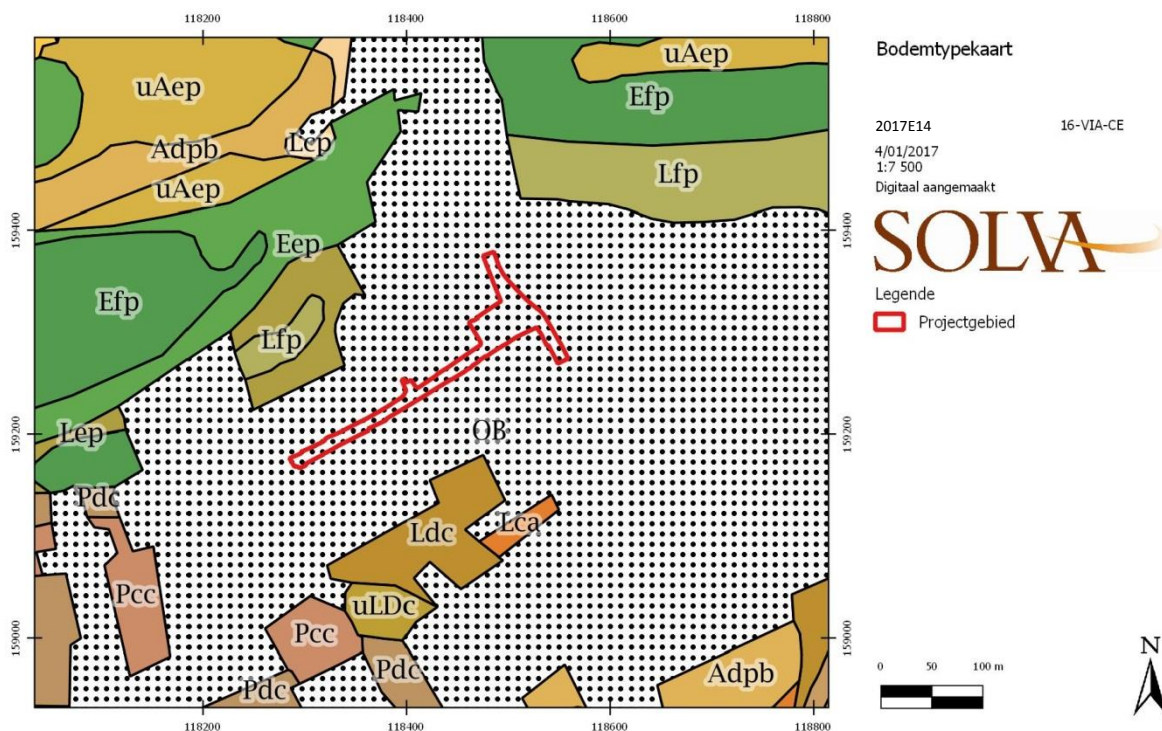

Figuur 26. Ligging van het onderzoeksgebied ten opzichte van de omliggende waterlopen (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m resolutie; eigen bewerking).

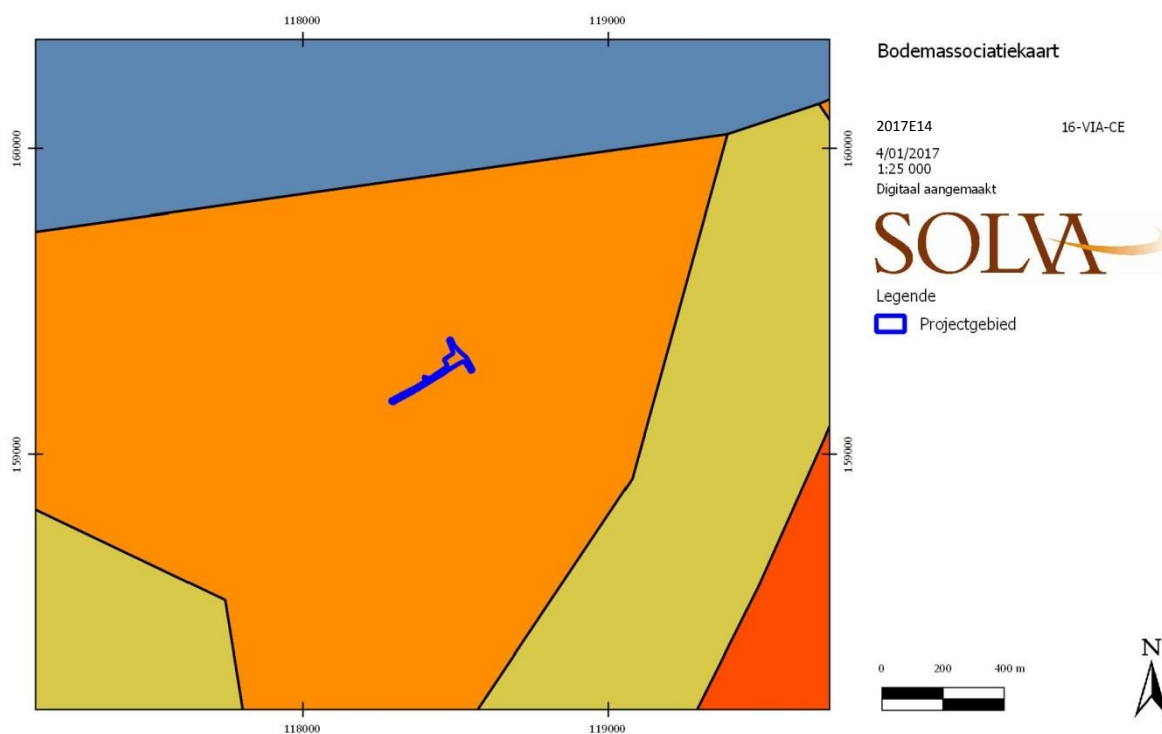
Figuur 27. Hoogtemodel van het terrein; dwarsdoorsnede op het terrein van het zuiden naar het noorden (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m resolutie; eigen bewerking).

Via een dwarsdoorsnede op het projectgebied krijgen we een beter beeld van hellingsgraad van het projectgebied (**figuur 27**). De zuid-noord lopende doorsnede toont dat het projectgebied op een noordelijke helling ligt die afdaalt naar de vallei van de Mark.

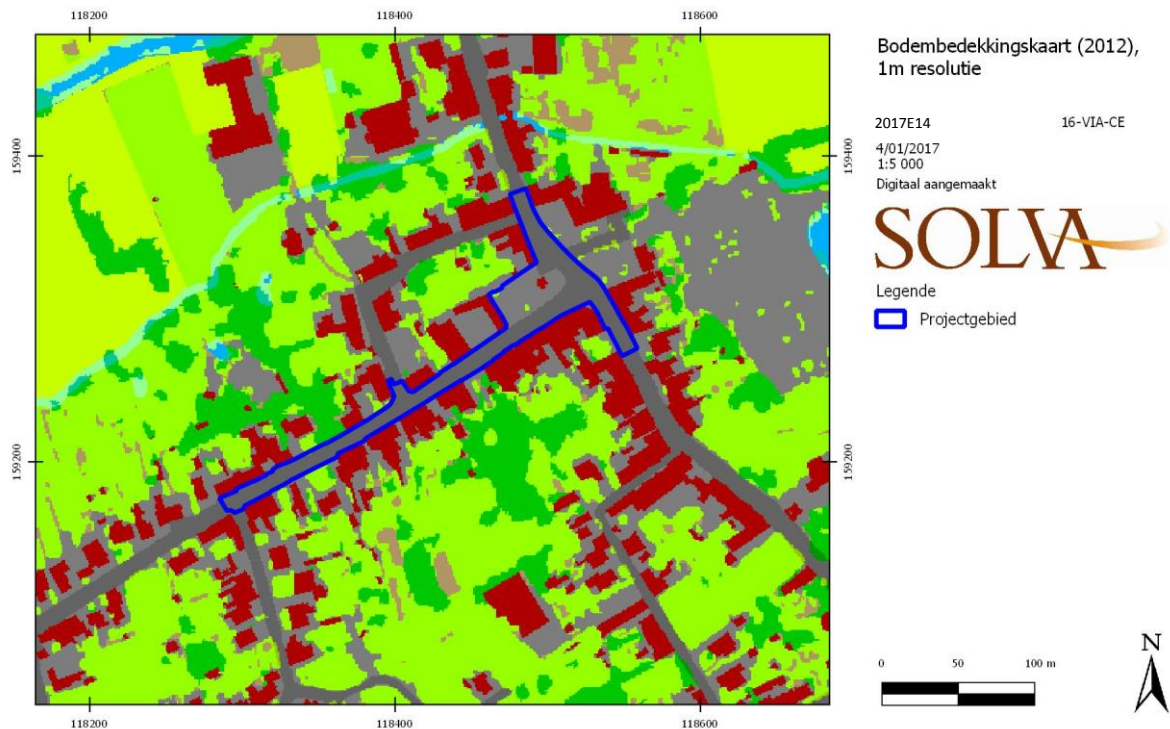
Figuur 28. De bodemtypekaart met de positie van het desbetreffende projectgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied is volledig te situeren binnen het bodemtype 'OB' (bebouwde zones) (**figuur 28**). Hogerop de helling liggen voornamelijk Ldc- en Pcc-bodems, dit zijn respectievelijk matig natte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont en matig droge licht zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Lager op de helling gaat het voornamelijk om Lep- en Lfp-bodems, dit zijn respectievelijk natte zandleembodems zonder profiel en matig natte zandleembodems zonder profiel.

Figuur 29. Bodemassociatiekaart van het projectgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De bodemassociatiekaart (**figuur 29**) toont duidelijk dat het projectgebied volledig is gelegen in associatie 29; respectievelijk **natte** zandleemgronden met textuur B horizont of met verbrokkelde textuur B horizont.

Figuur 30. De bodembedekkingskaart. Geel : weiland. Groen : gras, struiken, bomen. Rood : andere bebouwing (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De bodembedekkingskaart (**figuur 30**) geeft aan dat het grootste deel van het gebied bedekt is door wegverharding, geflankeerd door voornamelijk gebouwen en sommige groene zones.

Er is momenteel geen informatie beschikbaar over de erosiegraad op het terrein, maar er kan vermoed worden dat deze gering zal zijn, dit op basis van het feit dat het terrein momenteel volledig verhard is.

2.6.2. Een tekstuele historische beschrijving van het onderzochte gebied

Inventaris bouwkundig erfgoed

In het projectgebied zelf zijn **geen onroerend-erfgoed**-waarden aanwezig. Aan het Vianeplein (Vianeplein nr. 23) is een gebouw geïnventariseerd als bouwkundig relict.⁵ Het gaat om een boerenwoning uit het eerste kwart van de 19de eeuw.

Het Vianeplein geeft uit op het kasteeldomein **de Blondel de Beauregard**, gelegen aan de oostelijke kant van de Edingseweg.⁶ De exacte oprichtingsdatum is onbekend, maar het gaat wel over de tweede helft van de 18de eeuw. Er is ook onduidelijkheid over de voorganger van dit kasteel: de motte (zie verder), ten noorden van Viane, wordt in 1545 vermeld als bouwvallig. Of er in de tussenperiode een kasteel was, en wie dit dan bewoonde, is niet gekend. Het 18de-eeuwse kasteelgebouw ligt in een hoek van de Edingseweg. Het domein is voorzien van een park, een vijver en allerlei bijgebouwtjes (**foto 6**).

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017. *Boerenhuis, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/8771> (geraadpleegd op 23 januari 2017).

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017. *Kasteeldomein de Blondel de Beauregard, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/8758> (geraadpleegd op 23 januari 2017).

Foto 6. De toegangspoort van het kasteeldomein (links) en zicht op het kasteel van over de vijver (rechts) (Agentschap Onroerend Erfgoed; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/8758/beelden>).

Het kasteel is ook opgenomen in de CAI onder locatienummer 500443 (zie verder).

Korte historische situering van Viane

De eerste vermelding van Viane is in 1210 als “Vienne”. Deze **heerlijkheid** was oorspronkelijk in handen van de heren van Viane (gekend sinds 1282), vervolgens van de heren van Zottegem, van Luxemburg, graven van Egmont en Blondel de Beauregard.

Borremans stelt dat Viane in de 12de-13de eeuw de enige vooruitgeschoven positie in het Graafschap Vlaanderen ten zuiden van de Mark was (zie verder).⁷ De primaire functie van de nederzetting was dus militair. Er kwamen ook verschillende wegen van regionaal en interregionaal belang samen. Binnen het projectgebied gaat het om de weg van Geraardsbergen naar Edingen (de huidige Edingseweg) en de weg van Viane naar Deux-Acren en Lessen, die de linker Markoever volgde en momenteel gekend is als de Akrenstraat.

Eerst zal worden ingegaan op de geschiedenis van de kerken in Viane, alvorens het projectgebied te bespreken.

De oorspronkelijke kerk van Viane

De Inventaris Onroerend Erfgoed vermeldt het volgende over Viane:

*“Twee dorpskernen, namelijk de Plaats (onder meer met gemeentehuis) en de omgeving van de parochiekerk, met elkaar verbonden door de Kasteelstraat. Het oorspronkelijke centrum, met voormalige parochiekerk, was gelegen op de Plaats; de huidige straten duiden nog steeds het oude tracé aan.”*⁸

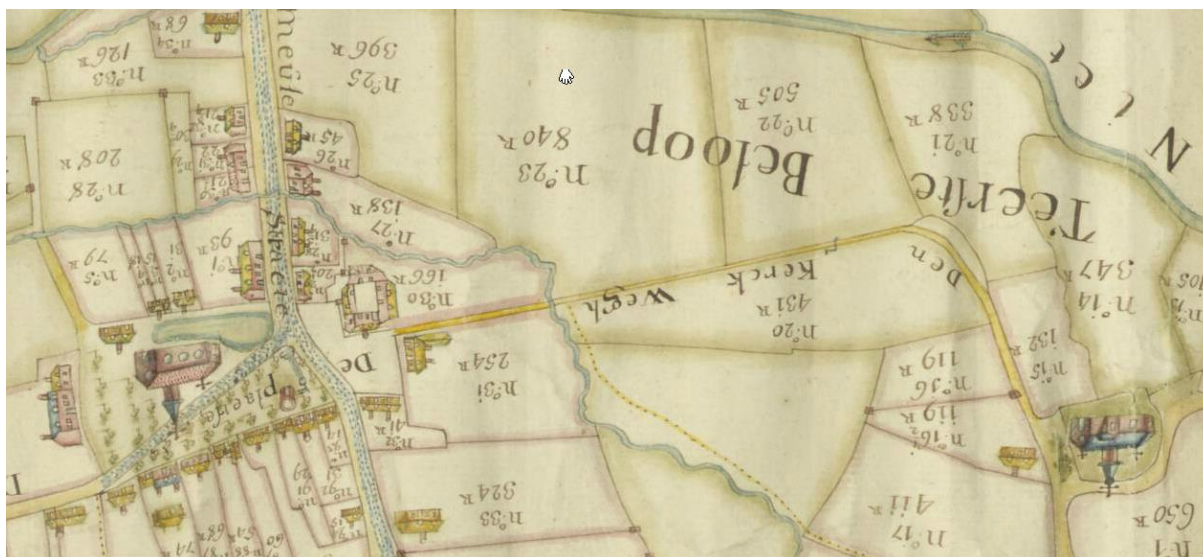
Viane heeft dus **twee kernen**: enerzijds deze rond de Plaats, waar het (voormalige) gemeentehuis en de voormalige parochiekerk zouden gestaan hebben, en de omgeving van de (huidige) parochiekerk. De bron voor deze informatie zijn de twee lokale historici F. De Potter en J. Broeckaert, met hun *Geschiedenis van de Gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen* uit het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw.⁹

Het cartografisch materiaal ondersteunt deze historische informatie. Zo toont de kadastrale legger uit 1762 **twee kerk-achtige gebouwen** te Viane, één aan het huidige plein, op de kaart *de Plaetse*, en één ten oosten hiervan (**figuur 31**). Deze laatste kerk ligt in een groengekleurde zone, die geïnterpreteerd kan worden als kerkhof.

⁷ Borremans R., 1982. Archeologisch onderzoek van de Kasteelberg te Geraardsbergen-Viane (1976), *Het Land van Aalst* 34/2-3, p. 70.

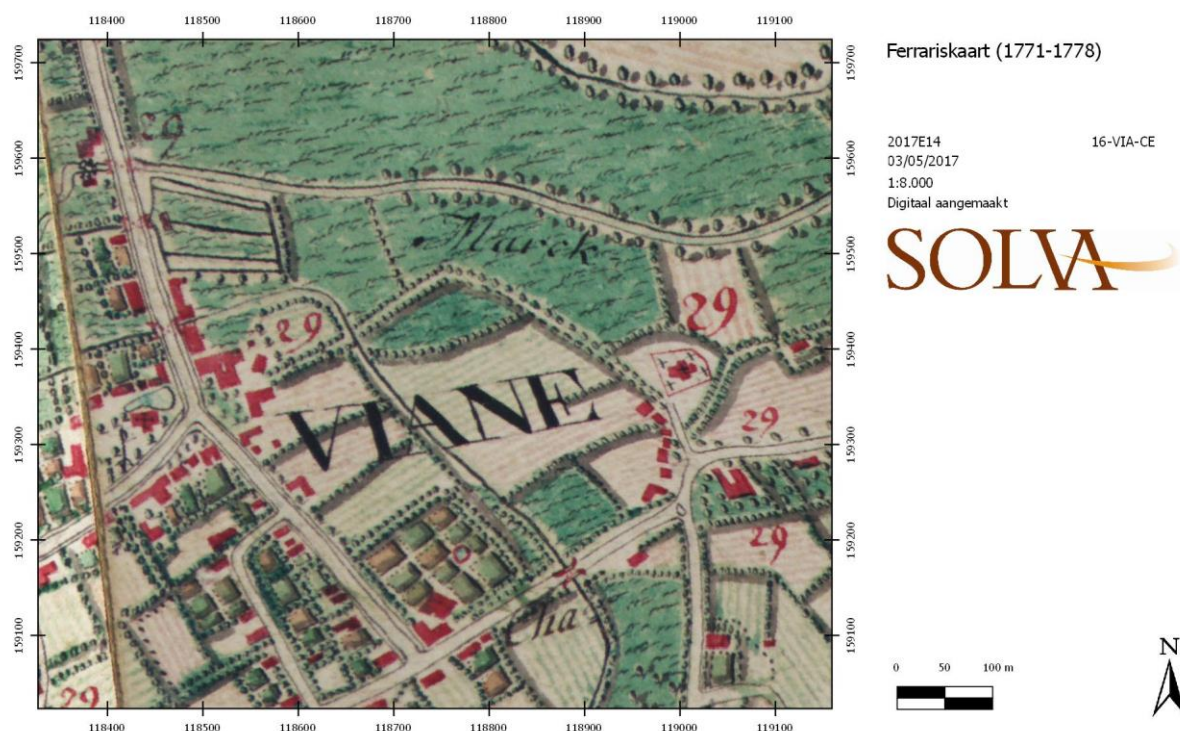
⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016. *Viane, inventaris bouwkundig erfgoed \ geheel \ plaats [online]*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120341> (geraadpleegd op 6 januari 2017).

⁹ De vijfde reeks, die het deel over Viane bevat, is slechts fragmentarisch bewaard. De Gentse Universiteitsbibliotheek bezit een exemplaar *in closed shelving*. Het was binnen het kader van deze archeologienota niet mogelijk deze bron te consulteren.

Figuur 31. Uitsnede uit de landmeterskaart van 1762, waarop de twee kerk/kapelgebouwen duidelijk zichtbaar zijn. Het noorden lag oorspronkelijk onderaan de kaart; deze afbeelding is correct georiënteerd (NGI; geraadpleegd via Cartesius).

De Ferrariskaart (1771-1778) toont eenzelfde situatie, met dat verschil dat er rond de oostelijke kerk/kapel nu duidelijk een kerkhof is weergegeven (**figuur 32**). Dit is een argument om het oostelijke gebouw op dit moment als kerk te beschouwen, en het gebouw op *de Plaetse* als kapel. Het toponiem 'Viane' staat tussen deze twee kernen in.

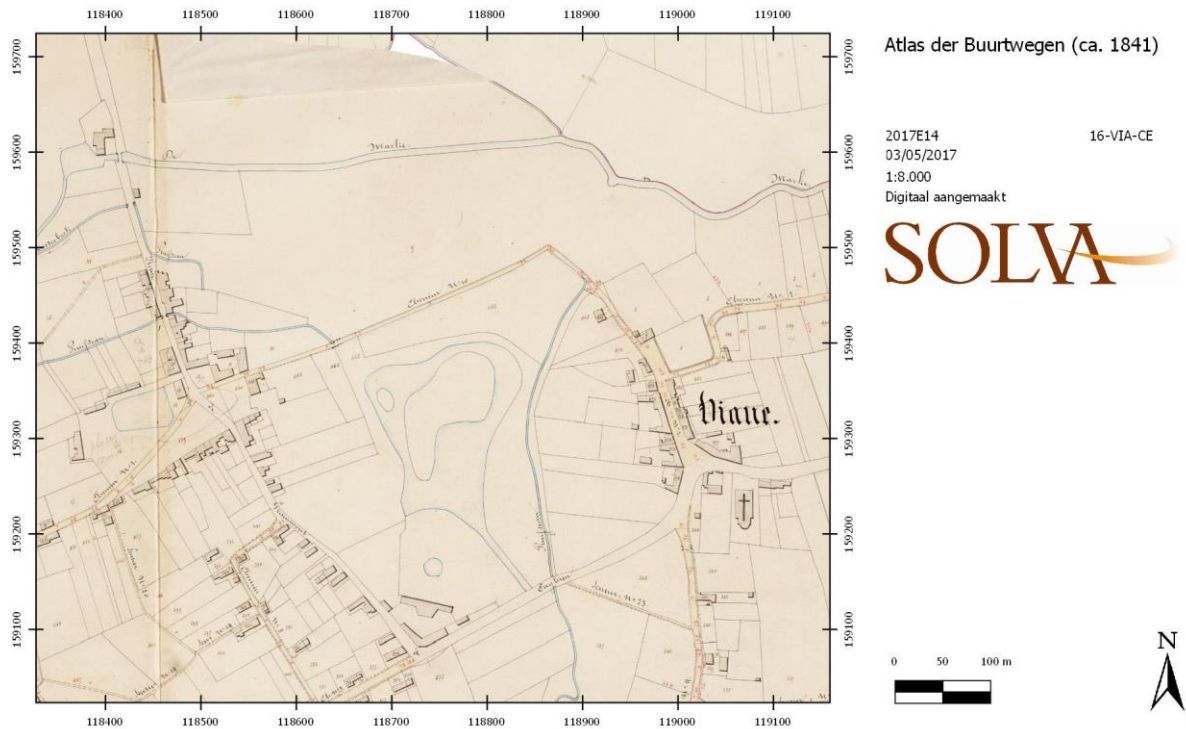

Figuur 32. Uitsnede van de Ferrariskaart met de twee gebouwen zichtbaar (AGIV; geraadpleegd via WMS)

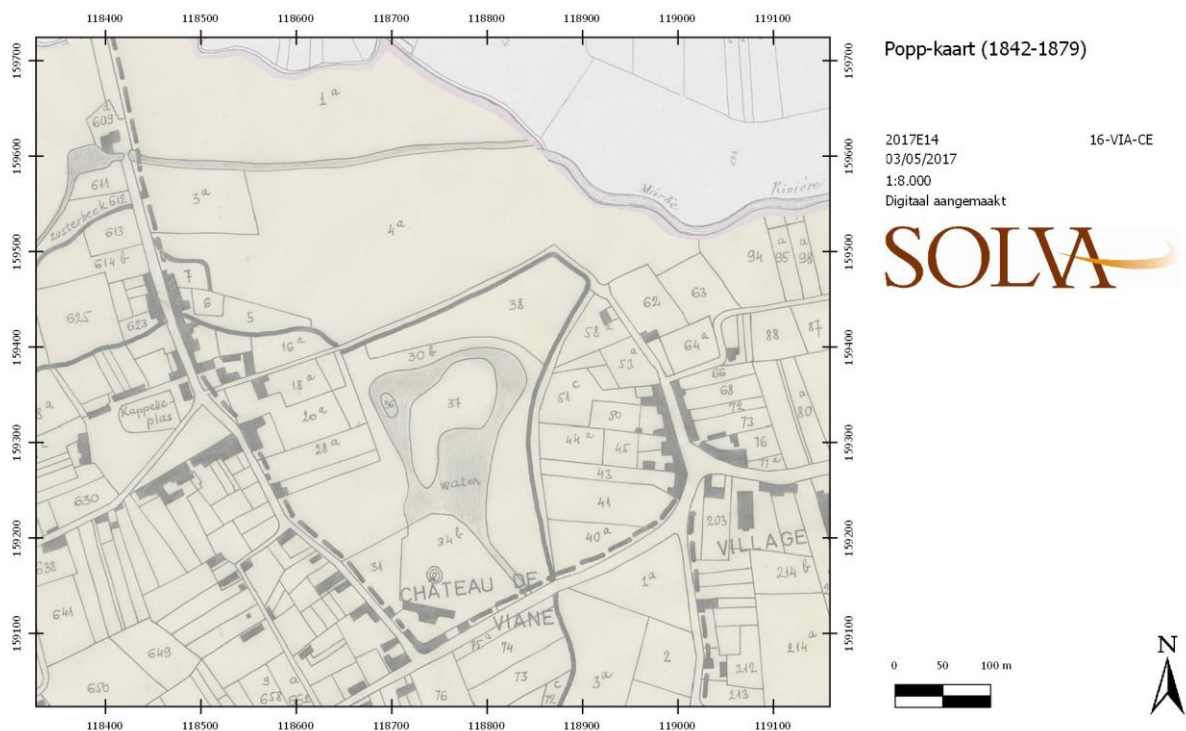
De Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) toont dat de kapel op *de Plaetse* verdwenen is. Ook de kerk met kerkhof ten oosten van het huidige plein is verdwenen, en vervangen door een kerkgebouw ten zuiden van de oorspronkelijke locatie (**figuur 33**). Het gaat om de Sint-Amanduskerk, opgericht in 1843 en sindsdien de parochiekerk van Viane.¹⁰ Opvallend is dat het toponiem 'Viane' op de Atlas der Buurtwegen wel duidelijk bij

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Parochiekerk Sint-Amandus, Inventaris Onroerend Erfgoed [online]*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/8772> (geraadpleegd op 8 mei 2017); De Cock L., 2017. Drie pastorieën in Viane (1565-2016), *Het Land van Aalst*, LXIX/2.

deze oostelijke kern geplaatst is. Ook op de Popp-kaart (1842-1879) staat de aanduiding 'village' bij de oostelijke kern (figuur 34).

Figuur 33. Uitsnede van de Atlas der Buurtwegen met zicht op Viane (AGIV; geraadpleegd via WMS).

Figuur 34. Uitsnede uit de Popp-kaart met zicht op Viane (AGIV; geraadpleegd via WMS).

Het lijkt er dus op dat er zich tijdens de 18de en 19de eeuw een verschuiving van het 'belang' van de twee kernen van Viane heeft doorgetrokken. Waar deze op het einde van de 18de eeuw nog min of meer gelijkwaardig zijn, is de oostelijke kern in de 19de eeuw wel duidelijk de meest belangrijke.

Historisch onderzoek bevestigt dat er een kapel op *de Plaetse* stond, en dat de parochiekerk aan de Werf gelegen was.¹¹ De laatstgenoemde werd in 1843 afgebroken en vervangen door de huidige kerk. Het gebouw op *de Plaetse* is de Sint-Niklaaskapel. Aangezien de parochiekerk in laaggelegen gebied lag en frequent overstroomde, vond de kerkdienst vaak plaats in de kapel. Op het einde van de 18de eeuw werd de kapel bouwvallig en werd ze afgebroken. Vanden Herreweghen *et al.* vermoeden wel dat de kapel ouder is dan de parochiekerk. Ook het parochiearchief van Viane bevat geen aanwijzingen voor begravingen rond deze kapel.¹²

Deze kapel op *de Plaetse* kent een eerste vermelding in 1245, maar de naam Sint-Niklaaskapel duikt voor het eerst op in 1571.¹³

¹¹ Vanden Herreweghen A.-M., Van Bockstaele G., De Cock L., 1985. *Viane. Tussen kerken, kloosters en kastelen...* Nukerke, p. 6; De Cock L., 2017. Drie pastorieën in Viane (1565-2016), *Het Land van Aalst*, LXIX/2.

¹² Mondelinge mededeling L. De Cock; het parochiearchief gaat terug tot de eerste helft van de 15de eeuw. Hoewel het fragmentarisch bewaard is, vormt dit toch een indicatie dat er in de post-middeleeuwen geen begraving heeft plaatsgevonden rond de kapel.

¹³ Vanden Herreweghen A.-M., Van Bockstaele G., De Cock L., 1985. *Viane. Tussen kerken, kloosters en kastelen...* Nukerke, p. 6.

a) Kaart van het Land van Aalst door J. Horenbault (1596/1619)

Figuur 35. Kaart van Horenbault uit 1596/1619. Met een pijl zijn de locaties van het huidige Vianeplein en de Kasteelberg aangegeven, net als hun ligging op het GRB.

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7e/Land_Van_Aalst%2C_Belgium%2C_by_Jacques_Horenbault_in_1619.jpg).

Op de kaart van het Land van Aalst door J. Horenbault (1596/1619) is het werkingsgebied reeds te zien (**figuur 35**). Deze kaart toont duidelijk de huidige Akrenstraat, Vianeplein(straat) en de Edingseweg. Deze tracés gaan dus zeker terug tot het einde van de 16de – begin 17de eeuw. Het plein is ook zichtbaar, met daarop een constructie. Het figuratieve karakter en de schaal van de kaart laten echter niet toe de aard van deze constructie te bepalen. Mogelijk is dit de kapel of de vijver die op jongere kaarten staat (zie verder). Mogelijks gaat het om de kapel met een omgracht areaal: de waterloop die uitmondt in de Mark loopt er recht naar toen. Ten noorden van het Vianeplein is een omgracht gebouw te zien, waarschijnlijk gaat het om de 'Kasteelberg' (CAI-locatie 501693, zie verder). Het kasteel van Blondel de Beauregard staat niet op de kaart.

Het toponiem Viane staat hier wel bij de oostelijke kern. De vlek die eronder te zien is, duidt misschien de parochiekerk aan, maar hierover bestaat geen enkele zekerheid. Gezien het feit dat het toponiem hier wel bij de oostelijke kern staat, en bij jongere kaarten dan verschuift van west naar oost, moet de hierboven geuite veronderstelling dat er een kernverschuiving plaatsvond, zeer kritisch benaderd worden. De plaatsing van het toponiem was namelijk ook van nog andere factoren afhankelijk, zoals beschikbare plaats op het kaartblad, ... De locatie van het toponiem kan dus evengoed niets betekenen.

b) De Villaretkaart (1745-1748)

Figuur 36. Uitsnede van de Villaretkaart ter hoogte van Viane (met dank aan Georges Vande Winkel).

De Villaretkaart, opgemaakt tussen 1745 en 1748, toont Viane (*Viannen*) voor het eerst gedetailleerd (figuur 36). Hier zien we dat het de voorloper van de Vianeplein(straat) een knik maakte naar het noorden alvorens aan te sluiten op de huidige Edingsweg. Deze straat deelt de voorloper van het huidige plein in twee. **De Sint-Niklaaskapel staat op het noordelijke deel van het plein.** Ten noorden van de kapel ligt een poel/vijver. Er zijn geen aanwijzingen voor begraving. Daarnaast is er ook nog een fijn zwart lijntje getekend, dat misschien de locatie van de schandpaal aanduidt, zoals deze ook op de Ferrariskaart is gekarteerd (*infra*). Op het zuidelijk deel van het plein staat een structuur. Misschien gaat het hier om de waterput die ook op de landmeterskaart van 1762 zichtbaar is (*infra*). De Akrenstraat lijkt hetzelfde tracé te volgen als vandaag. **Het plein is ook duidelijk groter** dan vandaag het geval is, en heeft een grote, open rechthoekige structuur.

Ook op deze kaart is het kasteel Blondel de Beauregard niet afgebeeld, wat het nog waarschijnlijker maakt dat dit kasteel pas in de tweede helft van de 18de eeuw gebouwd is.

c) Pierre van Damme - Carte figurative van de situatie, grootte ende ghelegenheit der gheheele stede, vrijhede, baronye ende markizaat van Viane (1762)

Figuur 37. Uitsnede uit de landmeterskaart uit 1762 van het dorp, de vrijheid, baronie en het markizaat van Viane. Het noorden ligt naar boven op de kaart (NGI; geraadpleegd via Cartesius).

Een uitsnede uit een landmeterskaart uit 1762 toont het dorpscentrum van Viane met meer detail dan de kaarten van Horenbault en Villaret (**figuur 37**). Langsheen de huidige Edingseweg ligt een vijver met ten zuiden daarvan de Sint-Niklaaskapel. De kaart geeft **geen kerkhof** weer rond de kapel (onder de vorm van kruisjes of een kerkhofareaal), maar er stonden wel bomen rond de kapel. De huidige Akrenstraat/Vianeplein(straat) maakt een knik naar het noorden en sluit zo aan op de huidige Edingseweg. Op deze kaart is het heel duidelijk en zeker dat het plein onderverdeeld werd in **drie delen** door de oude tracés van de Vianeplein(straat) en de Edingseweg.

Het gaat ten eerste om een noordelijk deel, waar de Sint-Niklaaskapel, de vijver en nog een klein gebouwtje op gelegen zijn. Ten tweede om een zuidelijk deel, waar bomen, een waterput en een schandpaal zijn weergegeven. Merk op dat de schandpaal hier een andere locatie heeft dan op de oudere Villaretkaat (*supra*) en de jongere Ferrariskaart (*infra*). Ten derde gaat het om een oostelijk deel, waarop geen structuren van enerlei aard zijn aangeduid.

Het projectgebied omvat enkel een deel van het zuidelijke pleindeel, zoals op jongere kaarten (*infra*) duidelijk is.

d) Jozef Johan Frans Ferraris – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik: Aelst (1771-1778)

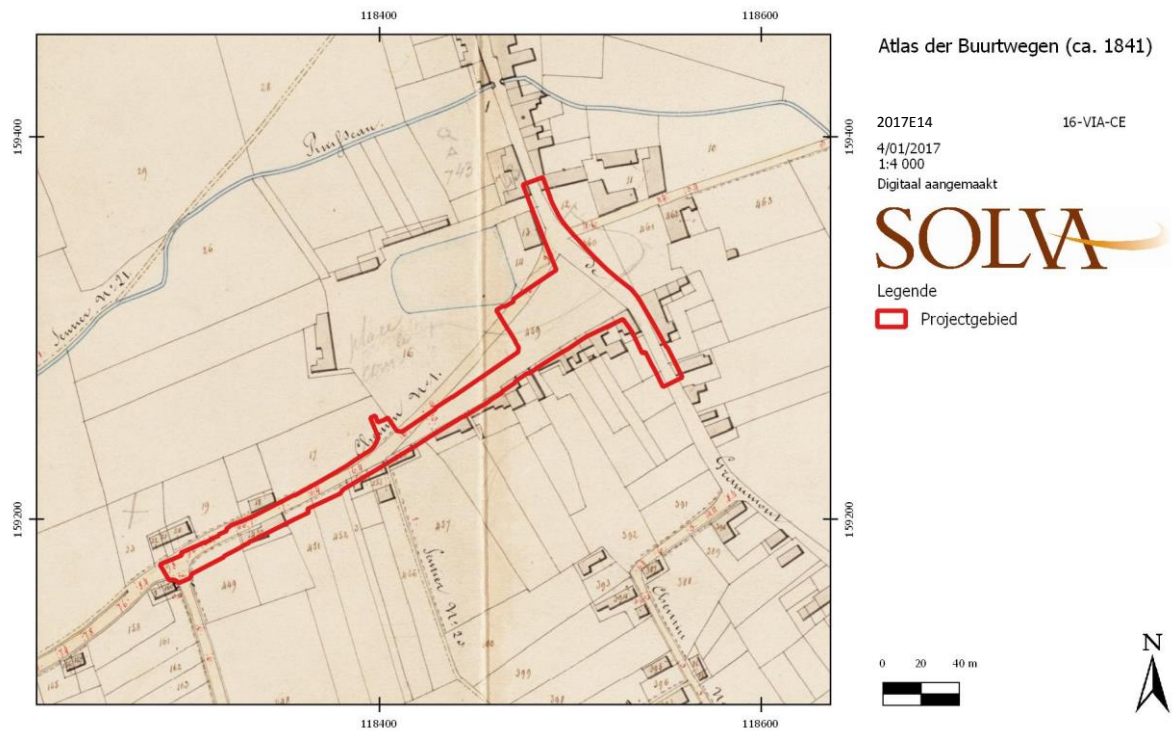
Op de kaart van Ferraris zijn de Akrenstraat, Vianeplein en de Edingseweg aangeduid (**figuur 38**). Net zoals op de oudere kaarten zijn de wegtracés zeer duidelijk en is het plein in **drie delen** onderverdeeld.

De poel en de kapel behielden hun locatie op het noordelijke pleindeel. Net zoals op de Villaretkaat en de landmeterskaart zijn er **geen indicaties voor de aanwezigheid van een kerkhof**, wel van bomen op dit deel van het plein. Een (schand)paal is ook opnieuw duidelijk zichtbaar, maar op een andere locatie dan op de landmeterskaart, maar wel op dezelfde locatie als de vermoedelijke schandpaal op de Villaretkaat. De waterput is hier niet zichtbaar. Op het zuidelijke en oostelijke deel staat begroeiing.

Figuur 38. Ferrariskaart met de projectie van het onderzoeksterrein (AGIV, geraadpleegd via WMS).

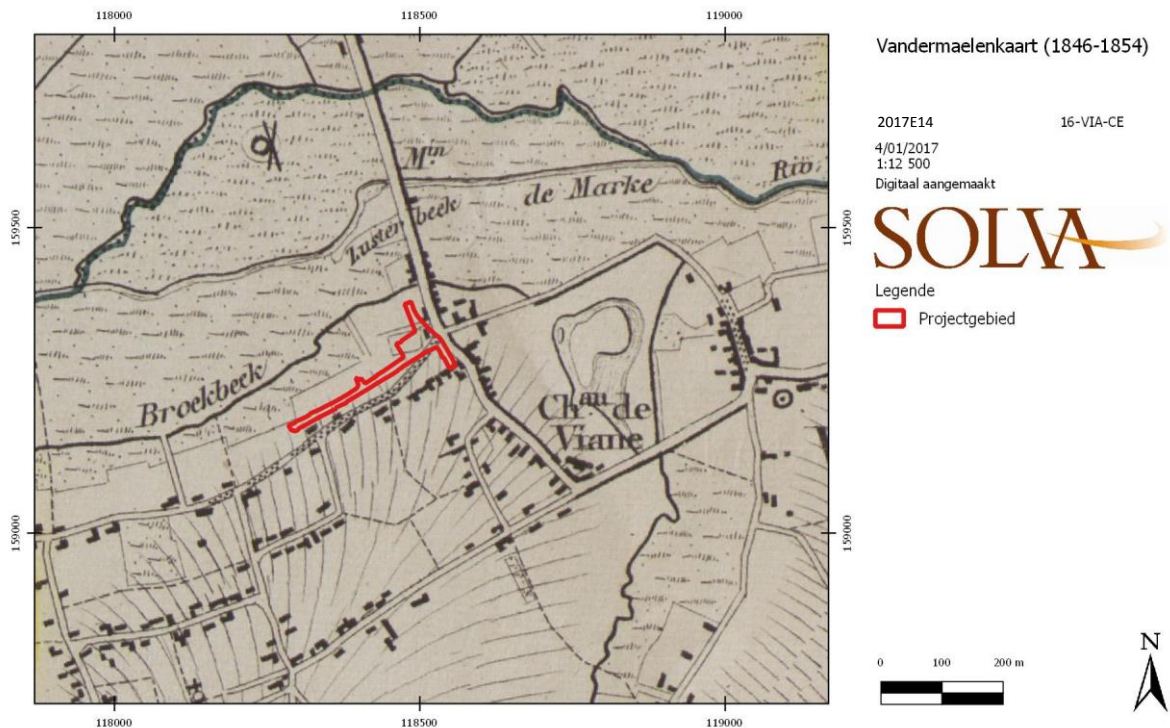
e) Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)

Figuur 39. Afbakening van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De Atlas der Buurtwegen (figuur 39) toont een **gelijkaardig beeld**. De huidige Akrenstraat/Vianeplein(straat) wijkt af naar het noorden voor ze aansluit bij de Edingseweg, en verdeelt het plein opnieuw. De aftekening van de vijver is in het kadaster te zien. We vermoeden dat dit om de vijver gaat en niet om de oorspronkelijke locatie van de kapel, omdat de lijn in het blauw is aangegeven en omdat hetzelfde perceel benoemd is als *Kappelleplas* op de Poppkaart (zie verder). De Villaretkaart, het landmetersplan en de Ferrariskaart leren ons dat de voormalige kapel gelegen was net ten zuiden van de vijver maar wel op het noordelijke deel van het plein. De Atlas der Buurtwegen toont **geen spoor meer van deze kapel**. De vijver daarentegen lijkt wel uitgebreid te zijn. Ook hier wordt de zuidelijke zijde van het plein afgezoomd door bewoning.

f) Philippe Vandermaelen – Cartes topographiques de la Belgique (1846-1854)

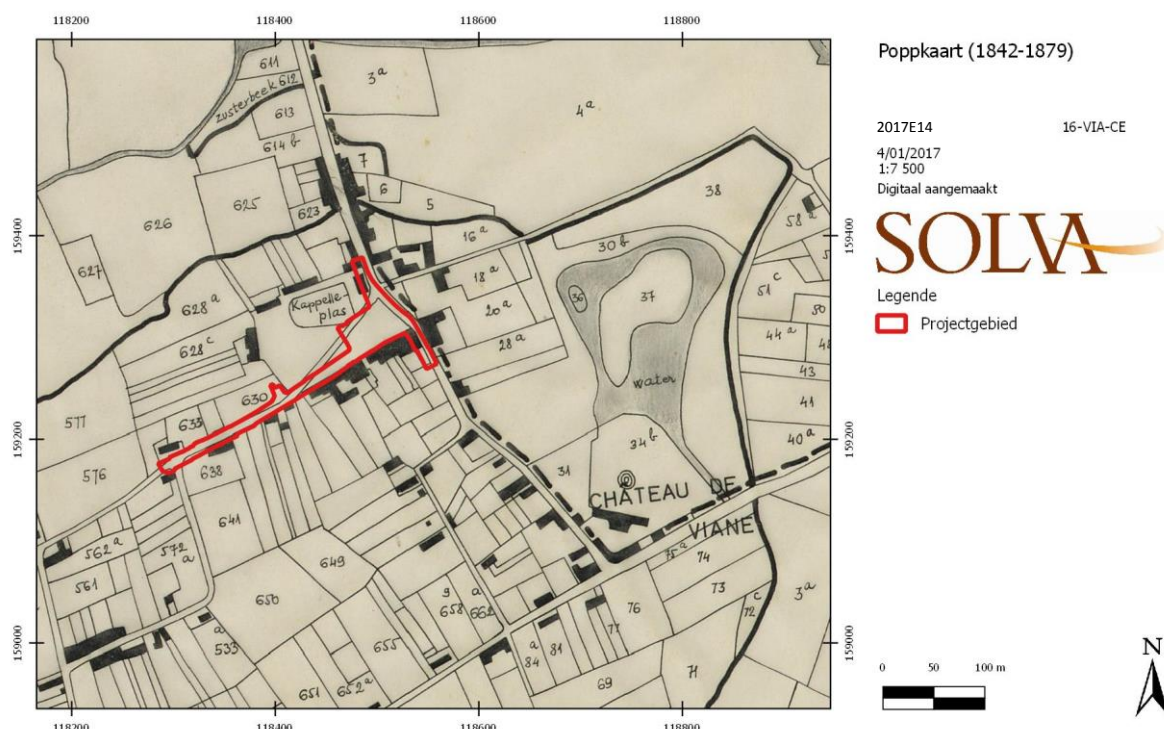

Figuur 40. Detail van Vandermaelenkaart uit 1846-1854 met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De georeferentie van de oorspronkelijke Vandermaelenkaart (**figuur 40**) vertoont ter hoogte van het projectgebied een duidelijke afwijking, aangezien het projectgebied hier meer naar het noorden ligt ten opzichte van de historische situatie.

Afgezien daarvan toont de kaart een **gelijkaardig beeld** als de oudere kaarten. De toenmalige Akrenstraat/Vianeplein(straat) wijkt af naar het noorden vooraleer aan te sluiten met de Edingseweg, en doorsnijdt het plein. Op dit plein is enkel een rechthoekig perceel te zien, die, op basis van de andere kaarten, de vijver vormt. De zuidzijde van het plein wordt afgezoomd door gebouwen.

g) Philippe Chrétien Popp - Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (1842-1879)

Figuur 41. Detail van het kadasterplan van Popp (1842-1879) met afbakening van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De Poppkaart (figuur 41) toont opnieuw **dezelfde situatie**. De vijver is hier benoemd als 'Kappelleplas', een verwijzing naar de historische situatie.

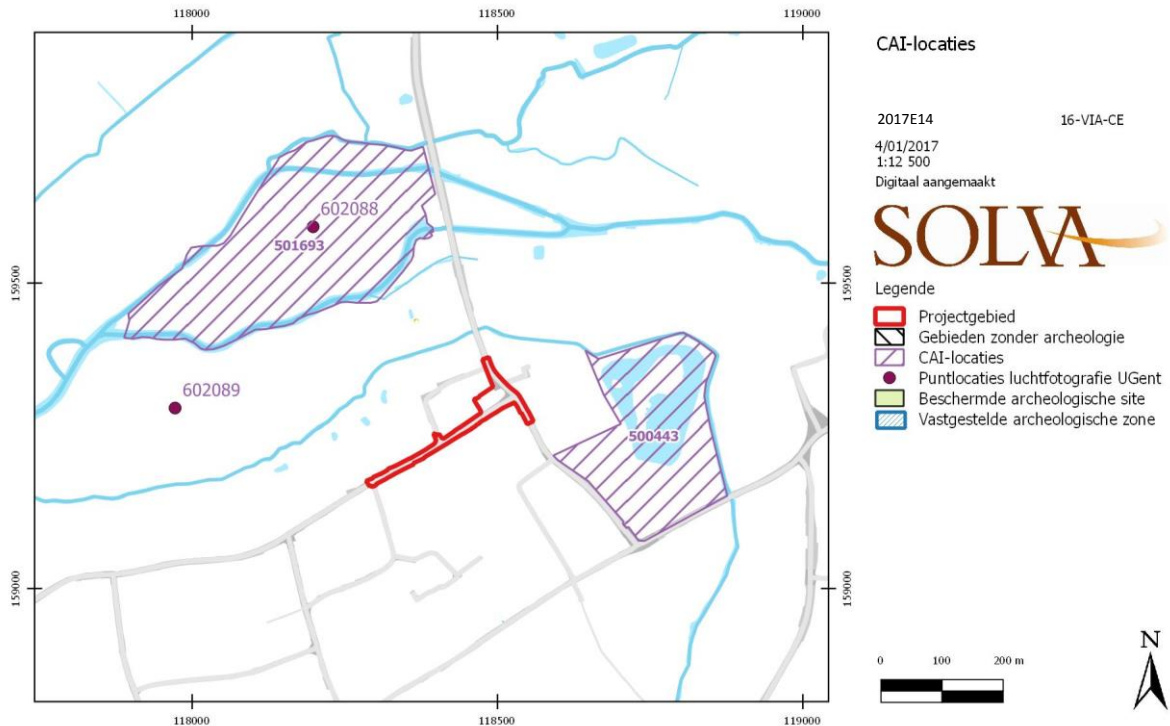
g) Orthofoto uit 1971

Foto 7. Orthofoto uit 1971 van het projectgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De orthofoto uit 1971 (**foto 7**) toont dat het stratennet op dat moment al zijn **huidige vorm** had gekregen: de Akrenstraat/Vianeplein(straat) is rechtgetrokken en het plein is grotendeels verkaveld en sterk gekrompen in oppervlakte. Het kruispunt van Vianeplein(straat) en de Edingseweg is wel nog breder dan vandaag het geval is. De wegeniswerken hebben dus ergens tussen 1842-1879 en 1971 plaatsgevonden. Het noordelijke deel van het voormalige plein is volledig bebouwd.

2.6.3. Een tekstuele beschrijving van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

Figuur 42. Uittreksel uit de CAI met de gekende sites in de nabijheid van het terrein (Agentschap Onroerend Erfgoed; eigen bewerking).

Een uittreksel uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) toont dat er **geen gekende archeologische sites** op het projectgebied aanwezig zijn, maar dat er wel twee in de buurt liggen (**figuur 42**).

Het Kasteel de Blondel de Beauregard (CAI-locatie 500443) ligt ten zuidoosten van het terrein. Dit kasteel is reeds beschreven bij de bouwkundige relictten (zie boven).

Ten noorden van het terrein staat de **site Kasteelberg** aangegeven (CAI-locatie 501693). Op deze locatie in de vallei van de Mark lag vanaf ca. het midden van de 10de eeuw een (defensieve?) **nederzetting**.¹⁴ Op het einde van de 11de eeuw werd hierover een **mottekasteel** aangelegd. Rond 1300 werd er **een waterburcht** gebouwd die bewoond was tot de 16de eeuw. In 1545 maakt Sanderus nog melding van een bouwvallig kasteel en kapel, waarbij het niet duidelijk is om welke kapel het gaat. In de 19de eeuw stond er een windmolen op de voormalige motte, die ook op de postmiddeleeuwse kaarten zichtbaar is. Waarschijnlijk werd de site van de Kasteelberg verlaten om een nieuw kasteel hogerop te bouwen, namelijk het huidige kasteel de Blondel de Beauregard.

¹⁴ Borremans R., 1982. Archeologisch onderzoek van de Kasteelberg te Geraardsbergen-Viane (1976), *Het Land van Aalst* 34/2-3, pp. 49-116.

2.6.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

-Datering en interpretatie van geomorfologische eenheden van het projectgebied:

De sedimenten aan de oppervlakte dateren uit het laat-glaciaal, wat algemeen gesteld met zich meebrengt dat archeologische informatie vanaf het laat-glaciaal, vanaf ongeveer 10.000 jaar geleden, kan aanwezig zijn in het onderzoeksgebied. Er kan colluvium aanwezig zijn, maar hier zijn geen bewijzen voor.

-Datering en interpretatie van de antropogene aanwezigheid in het plangebied:

Het projectgebied is gelegen in de **dorpskern van Viane**, een gehucht waarvan de vroegste vermelding teruggaat tot de 13de eeuw. Het gehucht ligt ten zuiden van de Markvallei, waarin een sterk meanderende beek met verschillende aftakkingen loopt, en bestaat uit **twee kernen**: één rond het Vianeplein en één rond het huidige Amandusplein. Het projectgebied ligt in de westelijke kern, rond het Vianeplein.

Het **voormalige plein was groter** dan het huidige. Een voorloper van de huidige Vianeplein(straat) dwarsste het plein schuin en verdeelde het zo in **drie delen**. Op het noordelijke deel lag de Sint-Niklaaskapel met een poel. Op het zuidelijke deel lag zeker in 1762 een waterput en stond ook een constructie die als schandpaal geïnterpreteerd kan worden. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is de waterput echter niet afgebeeld en staat de schandpaal op de noordelijke helft van het plein. Er zijn geen aanwijzingen voor begravingen op het plein, rond de kapel, noch op het historisch kaartmateriaal, noch in de parochie-archieven. Oudere begravingen zijn echter niet uit te sluiten. Het oude tracé van de Vianeplein(straat) kan dan als **grens** gezien worden, hoewel het ook mogelijk is dat dit tracé dan jonger is dan de eventuele begraving. Op het oostelijke derde deel zijn op geen enkele historische kaart structuren aangeduid.

Het projectgebied omvat enkel de zuidoostelijke hoek van het voormalige plein, dus met inbegrip van de **waterput** en **schandpaal** zoals deze afgebeeld zijn op de landmeterskaart van 1672. De kapel, vijver en het grootste deel van het voormalige wegtracé vallen buiten het onderzoeksgebied. De andere locaties van het onderzoeksgebied zijn onderdelen van straten (Akrenstraat en Edingseweg) die al sinds minstens het einde van de 16de eeuw – begin 17de eeuw teruggaan op een bestaande weg, waarbij ergens tussen 1842-1879 en 1971 het wegtracé is aangepast naar de huidige situatie: de wegen zijn rechtgetrokken en het grootste deel van het plein is verkaveld.

De (post)middeleeuwse woonkern van Viane kan niet los gezien worden van de omliggende **kasteelsites**. Ten noorden van het gehucht lag de voormalige site *Kasteelberg*. De eerste sporen van houtbouw dateren uit de tweede helft van de 10de eeuw. Rond 1100 evolueerde de site tot een mottekasteel, dat verschillende bouwfases kende tot het in het begin van de 16de eeuw verlaten werd. Een nieuw kasteel werd in de tweede helft van de 18de eeuw gebouwd hogerop in de vallei, ten zuidoosten van het onderzoeksgebied. Dit is het kasteel de Blondel de Beauregard. Voor zover uit de bronnen kan afgeleid worden, hebben deze kasteelsites geen rechtstreekse impact gehad op het projectgebied.

2.6.5. Gemotiveerde interpretatie van vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren en activiteitzones

Niet van toepassing.

2.6.6. Verklaring voor het ontbreken van archeologische vondsten, sporen of een archeologische site

Niet van toepassing.

2.6.7. Confrontatie van de bevindingen met de resultaten van eerder uitgevoerd onderzoek

Niet van toepassing.

2.6.8. Tekstuele synthese

Stad Geraardsbergen wenst de bestaande riolering in de Akrenstraat en Vianeplein (gelegen in de deelgemeente Viane) te vernieuwen, waarbij een gescheiden stelsel wordt aangelegd. Hierbij wordt ook de wegenis vernieuwd. Deze wegeniswerken beslaan ook de kruising met de Edingseweg. Tegelijkertijd wordt de wegenis in deze straten en op het plein van Viane vervangen.

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag**. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹⁵

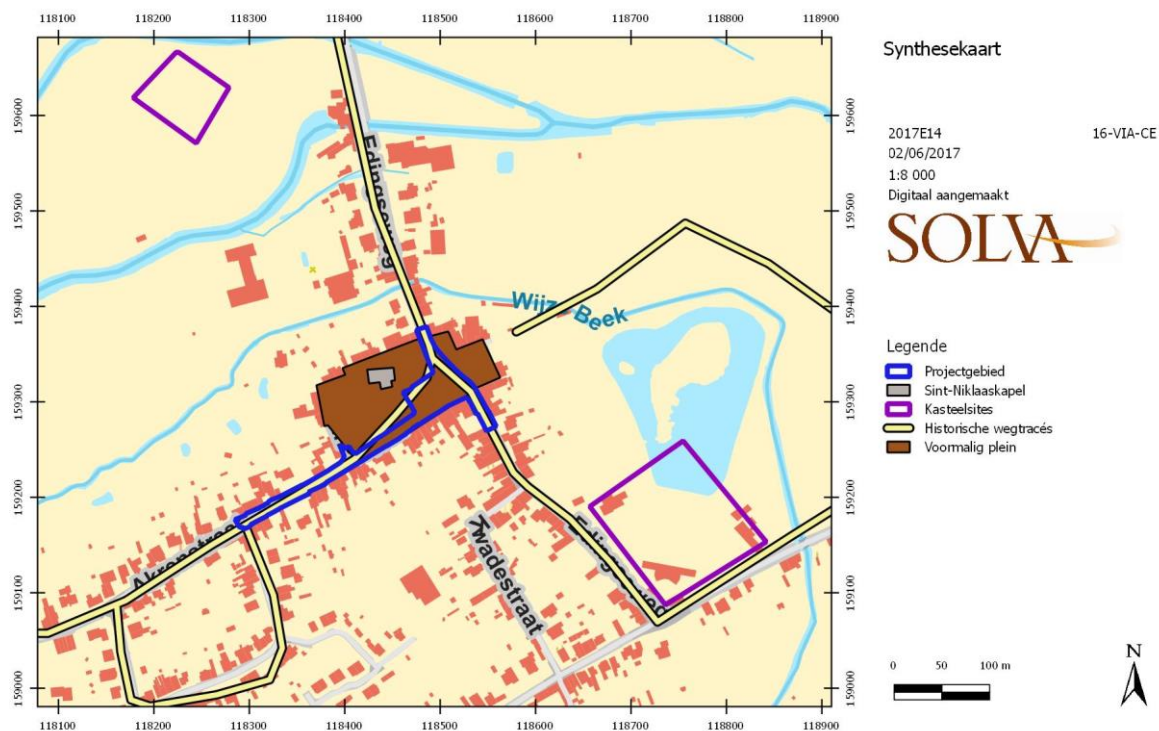
Het projectgebied is gelegen in de **dorpskern van Viane**, een gehucht waarvan de vroegste vermelding teruggaat tot de 13de eeuw. Het gehucht ligt ten zuiden van de Markvallei, waarin een sterk meanderende beek met verschillende aftakkingen loopt, en lijkt uit twee kernen bestaan te hebben. Het projectgebied is gelegen in de westelijke kern. Het voormalige plein in dit westelijk gehucht was groter dan het huidige, en bestond uit drie delen. Op het **noordelijke deel** lag de Sint-Niklaaskapel (eerste vermelding 1245) en een vijver. De vijver was nog tot in de 19de eeuw zichtbaar in het landschap, maar de kapel verdween rond het einde van de 18de of begin van de 19de eeuw. De oprichtingsdatum van deze kapel is niet gekend. Op historische kaarten en in het parochiearchief zijn er geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een begraafplaats rond deze kapel. Op het **zuidelijke deel** stonden een waterput en schandpaal, op het **oostelijke deel** stonden volgens de historische kaarten geen structuren. De oude tracés van de Vianeplein(straat) en de Edingseweg deelden het plein op.

De terreinen van het **projectgebied** bevinden zich in de **zuidoostelijke hoek** van dit voormalige Vianeplein, namelijk ter hoogte van het oude tracé van de voormalige Vianeplein(straat) en het zuidelijke deel van het plein. De kapel en vijver vallen buiten het onderzoeksgebied. De andere locaties van het onderzoeksgebied zijn onderdelen van straten (Akrenstraat en Edingseweg) die al sinds minstens het einde van de 16de eeuw – begin van de 17de eeuw teruggaan op bestaande wegen.

De terreinen zijn momenteel volledig verhard en voorzien van een rioleringsstelsel. De geplande werken omvatten de heraanleg van de Akrenstraat, het Vianeplein en een deel van de Edingseweg. De nieuwe riolering komt enkel in de Akrenstraat en in de Vianeplein(straat) te liggen, elders wordt de riolering behouden of toegemetsd.

De bestaande wegopbouw gaat minstens 0,35 m diep zoals is aangetoond door twee boringen. Hieronder kan echter nog een opmaaklaag verwacht worden die bij een booronderzoek niet te herkennen is. De bestaande riolering ligt op dieptes tussen 1,20 m en 1,70 m onder het maaiveld. De geplande wegopbouw zal 29,5 cm tot 61 cm diep gaan, de nieuwe riolering komt op dieptes tussen 1,00 en 1,90 m onder het maaiveld. Bij de aanleg van de nieuwe riolering wordt deels binnen de bestaande verstoringen gewerkt, maar ook deels erbuiten.

¹⁵ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

Figuur 43. Synthesekaart van het onderzoeksterrein (blauw): omliggende kasteeldomeinen (paars); voormalige Vianeplein (bruin) en de historische wegen. (AGIV, geraadpleegd via WMS, eigen bewerking).

De synthesekaart (**figuur 43**) vat de belangrijkste bevindingen samen. De huidige Vianeplein(straat) volgt ter hoogte van het plein een nieuw tracé dat waarschijnlijk in de 20ste eeuw is aangelegd. Het historische tracé wijkt af naar het noorden vooraleer aan te sluiten op de Edingseweg. De tracés van de Edingseweg en de Akrestraat zijn wel nog dezelfde. Zodoende is een groot deel van het projectgebied sinds minstens de late 16de - begin 17de eeuw in gebruik als wegtracé.

Het huidige Vianeplein is veel kleiner dan voorheen. Het oude tracé van de Vianeplein(straat) en De Edingseweg doorkruisten dit plein en deelden het zo op in drie delen, een noordelijk, een zuidelijk en een oostelijk. Het noordelijk deel bevatte de Sint-Niklaaskapel en een poel. Op de Ferrariskaart is er ook een schandpaal zichtbaar. Het zuidelijk deel bevatte volgens de meeste historische kaarten geen structuren. De Villaretkaart toont echter een structuur, vermoedelijk een waterput; ook de landmeterskaart uit 1762 toont een waterput en een schandpaal. Het oostelijke deel bevatte volgens de historische kaarten geen structuren.

2.7. Evaluatie van de onderzoeksvragen en potentieel op kennisvermeerdering, en de aard en waardering daarvan

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek konden de vooropgestelde onderzoeksvragen beantwoord worden. Hieronder worden deze beantwoord en wordt een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering van het projectgebied, wat moet leiden tot de uiteindelijke evaluatie of bijkomend onderzoek noodzakelijk is.

-Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Op basis van de oudste historische kaarten (eind 16de - begin 17de eeuw) is het duidelijk dat het historisch stratenpatroon licht afwijkt van het huidige. De Akrenstraat loopt wel nog steeds in hetzelfde tracé, net als de Edingseweg. De Vianeplein(straat) echter maakt op alle geconsulteerde historische kaarten een knik naar het noorden alvorens aan te sluiten op de Edingseweg. Op die manier verdeelde ze het historische plein, dat veel groter was dan het huidige, in twee delen.

Het projectgebied omvat, op basis van de gegeorefereerde historische kaarten, enkel een deel van het zuidelijke deel van het plein en het historische wegtracé van de Vianeplein(straat), alsook de historische tracés van de Akrenstraat en de Edingseweg. Op dit deel van het plein zijn enkel op de Villaretkaart en de landmeterskaart uit 1762 structuren te zien. Het gaat om een waterput en een schandpaal. Op het historische kaartmateriaal en in de parochiearchieven zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van begraving rond de Sint-Niklaaskapel. Dit betekent echter niet dat er in oudere periodes geen begraving was rond deze kapel, waarvan de eerste vermelding uit 1245 stamt. Het is dan ook mogelijk dat deze begraving een areaal omvatte dat wel tot in het huidige projectgebied reikt.

De historische wegen zijn daar waar ze nog hun oorspronkelijke tracé volgen (Akrenstraat, Edingseweg) minder interessant. Vooral het voormalige plein is archeologisch interessant (*infra*).

-Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

Het terrein is gelegen in de vallei van de Mark. Quartair geologisch gaat het zeker om fluviatiele afzettingen uit het Laat-Pleistoceen met eventueel daarboven eolische afzettingen en/of colluvium. Bodemkundig is het projectgebied niet gekarteerd. De processen van fluviatiele afzetting, erosie en colluviale afzetting hebben misschien hun invloed gehad op het terrein vóór de verharding.

-Welke gebruiksevolutie kende het terrein?

Sedert het einde van de 16de eeuw, maar mogelijk ook ouder, liggen er verschillende wegen en een deel van een plein binnen het projectgebied. Het tracé van de wegen was zeker tot 1842-1879 anders dan de huidige situatie: hierbij maakte de Akrenstraat/Vianeplein(straat) een knik naar het noorden alvorens aan te sluiten op de Edingseweg. Tussen deze weg en de bebouwing ten zuiden, die de voorloper vormt van de huidige bebouwing, bevond zich het zuidelijke deel van het plein van Viane. Ergens tussen 1842-1879 en 1971 werd deze situatie aangepast: het plein werd verkaveld en ingekrompen, en de straat werd rechtgetrokken.

-Wat is de impact van de geplande werken?

Het totale tracé heeft een oppervlakte van 6068,201 m² en een lengte van ca. 280 m. Het projectgebied is momenteel volledig verhard en voorzien van riolering.

De geplande werken omvatten de **heraanleg** van de Akrenstraat, het Vianeplein en een deel van de Edingseweg. De nieuwe riolering komt in de Akrenstraat en in de Vianeplein(straat). Op het Vianeplein zelf en in de Edingsestraat wordt geen nieuwe riolering voorzien. De bestaande riolering op het plein wordt dicht gemetst. De nieuwe riolering, voor de RWA met een diameter van 400 of 500 mm en voor de DWA met een diameter van 250 mm, komt op dieptes tussen 1,00 en 1,90 m onder het maaiveld. De bestaande riolering ligt op een diepte van 1,20 m tot 1,70 m onder het maaiveld. De DWA-leiding zal deels het bestaande tracé volgen, de RWA-leiding zal een ander tracé volgen dan de bestaande riolering.

De bestaande wegenisopbouw bereikt een diepte van minstens 0,35 m onder het maaiveld. De nieuwe wegenis wordt aangelegd op ca. 0,30 à 0,60 m onder het maaiveld.

Op het Vianeplein en in de Edingseweg is de impact van de werken eerder beperkt, en zullen de werken voornamelijk binnen het gabarit van de bestaande verharding plaats vinden. Er zal bijkomend maximum zo'n 20 cm extra afgegraven worden ten opzichte van de huidige wegoopbouw. De **grootste impact** is te verwachten ter hoogte van de nieuwe rioleringen in de Akrenstraat en de Vianeplein(straat), waar de wegenis wordt vernieuwd en de nieuwe riolering gemiddeld op een diepte van ongeveer 1,70 m onder het maaiveld wordt aangelegd. De riolering wordt er deels buiten het bestaand gabarit gelegd.

-Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?

Het wetenschappelijk kennispotentieel van het onderzoeksgebied moet besproken worden per deelzone:

- Een deel van het projectgebied bevindt zich ter hoogte van het voormalige plein van Viane, m.a.w., midden in de **historische dorpskern van Viane**. Dit rechthoekig plein (*de Plaetse*) bevatte volgens de historische kaarten en bronnen een kapel (eerste vermelding 1245), een poel, een waterput en een schandpaal. Erlangs was bewoning. Er zijn geen aanwijzingen voor begraving op dit plein, noch in de parochieregisters, noch op de historische kaarten. Dit houdt niet in dat er voorheen geen begraving aanwezig was. Dit plein werd doorsneden door het oude tracé van de Vianeplein(straat), die vroeger eerst afweek naar het noorden alvorens aan te sluiten op de Edingseweg. Ook de Edingseweg doorsneed het plein, maar deze weg loopt nog steeds in zijn oude tracé.
- De overige delen van het projectgebied omvatten **historische wegtracés**, namelijk die van de Akrenstraat en de Edingseweg. Het tracé van deze straten lijkt sinds de late 16de-begin 17de eeuw niet meer gewijzigd te zijn.

Het **wetenschappelijk kennispotentieel** binnen het projectgebied situeert zich voornamelijk in relatie tot de **historische dorpskern van Viane**. Deze kern gaat minstens terug tot de 13de eeuw. Er biedt **zich dus een mogelijkheid aan om onderzoek te voeren naar de ontwikkeling van de middeleeuwse dorpskernen**, een specifiek middeleeuws nederzettingstype **waarover vanuit archeologische hoek weinig informatie en kennis voorhanden is** (cf. Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Archeologie, zowel bij de Vroege en Volle Middeleeuwen als bij de Late Middeleeuwen en Moderne Tijden).

Die zone van het projectgebied die de historische wegtracés omvat (m.u.v. het verlegde wegtracé van de Vianeplein(straat)), **lijkt een lagere archeologische waardering te hebben**. Ten eerste gaat het hier om historische wegtracés die minstens tot de late 16de-vroege 17de eeuw terug gaan. Oudere sporen zijn echter theoretisch gezien niet uit te sluiten. Ten tweede hebben de aanleg van de bestaande riolering en wegdek al een impact gehad. Daarnaast verantwoordt de aard van de werken een verder onderzoek niet: rioleringsleuven (voor de aanleg van dergelijke diameters) bieden een te beperkt ruimtelijk inzicht op aanwezige archeologische sporen, als deze al aangesneden zouden worden. **Het potentieel op kennisvermeerdering is in deze zone dan ook eerder gering** en een verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken lijkt dus kosten-baten beschouwd, buiten het historische centrum, niet aangewezen. Eventuele vraagstellingen omtrent ouderdom van deze tracés kunnen ook beantwoord worden door de evolutie van het historische centrum.

-Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?

De aard en waardering van het kennispotentieel is momenteel deels nog onbekend, maar wel gerelateerd aan de ontwikkeling van de dorpskern. De wel gekende waarden zijn de aanwezigheid van historische wegtracés, historische pleinniveaus en een waterput en schandpaal. De bewaringsgraad van deze structuren is echter ook onbekend. De mogelijke aanwezigheid van begraving en/andere structuren is volledig onbekend.

-Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

Gezien de vele onzekerheden met betrekking tot de aard, waardering en bewaring van het kennispotentieel, is **verder vooronderzoek noodzakelijk**. Gezien de ligging in een historische kern en de bestaande verharding, zou een vooronderzoek met ingreep in de bodem zoals een proefputtenonderzoek, de meeste mogelijkheden bieden om dit potentieel in te schatten. Andere vormen van vooronderzoek, met name landschappelijk booronderzoek, landschappelijk profielputtenonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering, verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek en proefputten i.f.v. steentijd

artefactensites zijn ofwel niet mogelijk gezien de bestaande verharding, of laten geen gedegen antwoord op de onderzoeksvragen toe.

Tot op heden kon enkel vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd worden (bureauonderzoek). Een terreinonderzoek wordt omwille van planning en maatschappelijke redenen uitgesteld tot na de bouwaanvraag.

De reden hiervoor is de **onverenigbaarheid met de noodzakelijke timing voor het uitvoeren van de wegeniswerken**. Op het plein vindt midden september en eind april/begin mei de jaarlijkse dorpskermis plaats. De heraanleg van de wegenis moet kunnen geschieden tussen deze twee dorpskermissen, waardoor de planning en uitvoering van dit project strikt gevat is door deze data. De werken zijn gepland om na de septemberkermis in het najaar te starten en vóór de meikermis afgerond te zijn. De tijdsperiode tussen mei en september zou immers problematischer zijn, ook al gelet op bouwverlof en dergelijke meer.

Een uitvoering van een proefputtenonderzoek en de rapportage ervan voorafgaand aan de stedenbouwkundige aanvraag is binnen deze noodzakelijke timing niet mogelijk.

Bovendien acht het opdrachtgevend bestuur het om **verkeerstechnische en verkeersveilige redenen** wenselijk om het proefputtenonderzoek op dit kleine plein uit te voeren in een verkeersluwe periode buiten de schoolperiode, gelet op de aanwezigheid van een school op het plein.

Om voornoemde maatschappelijke redenen wordt derhalve geopteerd een vooronderzoek **via uitgesteld traject** te volgen.

-Opgave van de onderzoeksvragen die moeten beantwoord worden om het aanwezige potentieel te exploiteren

Tijdens het bijkomende vooronderzoek moeten de volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de bestaande opbouw van de aanwezige verharding, vanaf welke diepte kunnen archeologische sporen aangetroffen worden?
- Zijn er sporen van begraving aanwezig in het projectgebied?
- Wat is de aard, waardering en bewaring van de eventueel aanwezige archeologische structuren (plein- en wegniveau, eventueel schandpaal, waterput, ... indien deze bij het proefputtenonderzoek worden aangetroffen) en van de eventueel aanwezige begraving?
- Kunnen de aangetroffen sporen bijdragen aan de kennis over de historische ontwikkeling van Viane?

-Kaart met afbakening van zones waar al dan niet archeologisch erfgoed vastgesteld of verwacht wordt

Zie figuur 43.

2.8. Beschrijving van de kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden

Niet van toepassing.

2.9. Bibliografie

Borremans R., 1982. Archeologisch onderzoek van de Kasteelberg te Geraardsbergen-Viane (1976), *Het Land van Aalst* 34/2-3, p. 49-116.

De Cock L., 2017. Drie pastorieën in Viane (1565-2016), *Het Land van Aalst*, 69/2.

De Herdt T., De Wolf J., Pauwels H., Wouters A., Van Loon J., 2013. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*, door Maurits Gysseling (1960), online geraadpleegd op <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=1008>.

Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G., 2002, *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*.

Vanden Herreweghen A. M., Van Bockstaele G., De Cock L., 1985. *Viane. Tussen kerken, kloosters en kastelen...*, Nukerke.

Geraadpleegde websites (laatste raadpleging 24/01/2017):

- <https://www.dov.vlaanderen.be>
- <https://www.geopunt.be>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <https://geo.onroerenderfgoed.be>
- <https://maps.google.be>
- <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/>

3. Bijlagen

a. Plannen of figurenlijst

figuur	onderwerp (projectcode 2017E14)	aanmaakschaal	aanmaakwijze	datum
1	Kadastraal plan	1 op 1	digitaal	04-01-2017
2	Topografische kaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
3	Bestaande toestand projectgebied	1 op 1	digitaal	04-01-2017
4	Bestaande toestand projectgebied (vervolg)	1 op 1	digitaal	04-01-2017
5	Locatie boring 1	1 op 1	digitaal	29-03-2017
6	Locatie boring 2	1 op 1	digitaal	29-03-2017
7	Boorstaat boring 1	1 op 1	digitaal	29-03-2017
8	Boorstaat boring 2	1 op 1	digitaal	29-03-2017
9	Ontworpen toestand riolering	1 op 1	digitaal	04-01-2017
10	Ontworpen toestand riolering (vervolg)	1 op 1	digitaal	04-01-2017
11	Dwarsprofielen geplande riolering	1 op 1	digitaal	04-01-2017
12	Dwarsprofielen geplande riolering	1 op 1	digitaal	04-01-2017
13	Dwarsprofielen geplande riolering	1 op 1	digitaal	04-01-2017
14	Ontworpen toestand van de wegenis	1 op 1	digitaal	04-01-2017
15	Ontworpen toestand van de wegenis	1 op 1	digitaal	04-01-2017
16	Dwarsprofiel geplande wegenis	1 op 1	digitaal	04-01-2017
17	Dwarsprofiel geplande wegenis	1 op 1	digitaal	04-01-2017
18	Dwarsprofiel geplande wegenis	1 op 1	digitaal	04-01-2017
19	Dwarsprofiel geplande wegenis	1 op 1	digitaal	04-01-2017
20	Bestaande toestand versus geplande toestand	1 op 1	digitaal	22-05-2017
21	Situering projectgebied	1 op 1	digitaal	04-01-2017
22	Topografische kaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
23	Gewestplan	1 op 1	digitaal	04-01-2017
24	Quartaargeologische profieltypekaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
25	Tertiairgeologische profieltypekaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
26	Hoogtemodel	1 op 1	digitaal	28-03-2017
27	Hoogteprofiel	1 op 1	digitaal	28-03-2017
28	Bodemtypekaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
29	Bodemassociatiekaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
30	Bodembedekkingskaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
31	Landmeterskaart 1762	1 op 1	digitaal	03-05-2017
32	Ferrariskaart	1 op 1	digitaal	03-05-2017
33	Atlas der Buurtwegen	1 op 1	digitaal	03-05-2017
34	Poppkaart	1 op 1	digitaal	03-05-2017
35	Horenbaultkaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
36	Villaretkaart	1 op 1	digitaal	08-05-2017
37	Landmeterskaart 1762	1 op 1	digitaal	03-05-2017
38	Ferrariskaart	1 op 1	digitaal	28-03-2017
39	Atlas der Buurtwegen	1 op 1	digitaal	04-01-2017
40	Vandermaelenkaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017
41	Poppkaart	1 op 1	digitaal	04-01-2017

42	Kaart CAI	1 op 1	digitaal	04-01-2017
43	Synthesekaart	1 op 1	digitaal	10-05-2017

b. Fotolijst

Foto	onderwerp (projectcode 2017E14)	type foto	vervaardiging	datum
1	Luchtopname (meest recent)	luchtfoto	digitaal	04-01-2017
2	Huidige toestand	hudige toestand	digitaal	05-01-2017
3	Huidige toestand	hudige toestand	digitaal	05-01-2017
4	Huidige toestand	hudige toestand	digitaal	05-01-2017
5	Huidige toestand	hudige toestand	digitaal	05-01-2017
6	Kasteel van Viane	hudige toestand	digitaal	11-07-2011
7	Luchtopname 1971	luchtfoto	digitaal	29-03-2017

c. Lijst van de bijlagen

projectcode	2017E14
plannummer	1
type plan	bouwplan
onderwerp plan	Bestaande toestand
aanmaakschaal	1/500
aanmaakwijze	digitaal
datum	29-09-2015
plannummer	2
type plan	Bouwplan en doorsnede
onderwerp plan	Ontworpen toestand riolering en lengteprofiel
aanmaakschaal	1/500
aanmaakwijze	digitaal
datum	29-09-2015
plannummer	3
type plan	doorsnede
onderwerp plan	Dwarsprofielen 1-3
aanmaakschaal	1/100
aanmaakwijze	digitaal
datum	29-09-2015
plannummer	4
type plan	doorsnede
onderwerp plan	Dwarsprofielen 4-5
aanmaakschaal	1/100
aanmaakwijze	digitaal
datum	29-09-2015

plannummer	5
type plan	doorsnede
onderwerp plan	Dwarsprofielen 6-9
aanmaakschaal	1/100
aanmaakwijze	digitaal
datum	29-09-2015
plannummer	6
type plan	bouwplan
onderwerp plan	Ontworpen toestand wegenis
aanmaakschaal	1/250
aanmaakwijze	digitaal
datum	29-09-2015
plannummer	7
type plan	doorsnede
onderwerp plan	Typedwarsprofielen wegenis
aanmaakschaal	1/50
aanmaakwijze	Digitaal
datum	29-09-2015